

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова
Економіко-правовий факультет

Кафедра адміністративного та господарського права

Т. В. Степанова

СТРАХОВЕ ПРАВО

методичні рекомендації
до вивчення навчальної дисципліни

Для студентів денного (заочного) відділення
економіко-правового факультету

Спеціальність: 081 «Право»

Рівень вищої освіти: другий (магістерський)

Одеса
Фенікс
2019

УДК 346.7
С794

*Рекомендовано Вченою Радою економіко-правового факультету
Одеського національного університету імені І.І. Мечникова
(протокол № 4 від 30 листопада 2018 р.)*

Рецензенти:

Борко А. Г., доктор юридичних наук, доцент, декан факультету морського права Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова;

Іванюта Н. В., кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри юридичних дисциплін факультету № 2 Донецького юридичного інституту МВС України.

Степанова Т. В.

С794 Страхове право : методичні рекомендації до вивчення навчальної дисципліни / Т. В. Степанова. – Одеса : Фенікс, 2019. – 88 с.

ISBN 978-966-928-363-4

Методичні рекомендації містять загальні вказівки до вивчення навчальної дисципліни «Страхове право».

Для підготовки здобувачів другого рівня вищої освіти (магістр) за спеціальністю 081 «Право» денного (заочного) відділення економіко-правового факультету Одеського національного університету імені І.І. Мечникова.

УДК 346.7

ISBN 978-966-928-363-4

© Т. В. Степанова, 2019

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	4
Система контролю знань	8
Тематичний план навчальної дисципліни «Страхове право»	11
Зміст лекцій, плани семінарських і практичних занять, завдання для самостійної роботи студентів та методичні вказівки	13
Питання до заліку з навчальної дисципліни «Страхове право»	79
Список рекомендованих джерел до вивчення курсу	82
Інформаційні ресурси	88

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Страхове право – одна з провідних галузей української системи права, правової науки і навчальна дисципліна. Як галузь правової науки страхове право базується на провідній галузі страхового законодавства, яке, в свою чергу, відображає процес економічної, господарської політики держави, визначеної переходом від планово-регульованої до ринкової економіки. Головною метою страхового законодавства є розширення сфери правового регулювання суспільних відносин щодо передачі ризиків настання негативних наслідків від страхових подій.

Необхідність вивчення страхового права викликана тим, що незалежна українська держава за короткий час по суті завершила становлення судоустрою та визначилася з ланками розгляду окремих категорій спорів. Особлива роль забезпечення реальної економічної незалежності країни визначає першочергову необхідність реформування страхового законодавства в українській правовій системі.

Предметом вивчення дисципліни «Страхове право» є положення відповідно до структури курсу, що складається двох частин: загальної та особливої.

В загальній частині вивчаються: предмет, система та джерела страхового права; принципи страхування; об'єкти та суб'єкти страхового ринку; галузі, форми та види страхування; характеристика договору страхування.

В особливій частині вивчаються особливості правового регулювання окремих галузей страхування (майнового, особистого, соціального страхування, страхування відповідальності та страхування економічних (фінансових) ризиків).

Мета і завдання курсу:

Метою викладання навчальної дисципліни «Страхове право» є підготовка до практичної та наукової діяльності висококваліфікованих фахівців-правознавців. Вивчення даного спеціального курсу спрямоване на усвідомлення студентами значення норм права, що регулюють різноманітні форми захисту прав, свобод, законних інтересів фізичних та юридичних осіб; засвоєння ними теоретичних положень науки страхового права; формування у них навичок щодо правильного застосування отриманих знань та правових норм при вирішенні конкретних завдань. Вивчаючи страхове право, студент повинен навчитися знаходити необхідні правові норми, правильно тлумачити їх і застосовувати на практиці.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Страхове право» є:

- ознайомлення студентів із загальними закономірностями виникнення і розвитку страхового права;

- показ значення страхового права у становленні національної системи права України;
- сприяння розвитку у студентів самостійності мислення;
- засвоєння студентами юридичної лексики і термінології;
- формування правової культури студентів.

Досконале вивчення дисципліни дозволить запобігти помилок при застосуванні норм страхового права, успішно вирішувати завдання по зміцненню законності.

Оновлене страхове законодавство націлене на правове забезпечення прав страхувальників при укладенні договорів страхування. Від успішної реалізації вимог цього законодавства буде залежати розвиток всієї системи економічних та соціальних відносин в країні.

Нормативна дисципліна «Страхове право» вивчається студентами другого курсу магістратури економіко-правового факультету Одеського національного університету імені І.І.Мечникова в третьому семестрі. Планом навчального процесу для вивчення курсу цієї дисципліни відведено 4 кредити (120 годин учбових занять). Формою контролю є залік. Дисципліна вивчається з застосуванням кредитно-модульної системи (КМС) і складається з двох змістових модулів. Перший змістовий модуль складають теми 1-6, другий – теми 7-14.

З найбільш важливих тем курсу проводяться семінарські та практичні заняття. На них можуть використовуватись різні форми та методи контролю знань студентів: доповіді, експрес-опитування, доповнення відповіді, вільна дискусія, співбесіда, обговорення рефератних повідомлень, розв'язання казусів, виконання самостійних і контрольних робіт, індивідуальні завдання та інші. Рівень знань, підготовленості, ерудиції, активності студентів на семінарах оцінюється викладачем самостійно.

Завершується вивчення дисципліни «Страхове право» проведенням заліку. До заліку допускаються студенти, що відпрацювали всі пропущені заняття, виправили незадовільні оцінки, отримані на семінарських заняттях, набрали мінімальну кількість балів і успішно здали змістовні модулі.

Одним з обов'язкових елементів учбового плану для студентів є підготовка до практичних занять. Для цього студентам необхідно ознайомитися з рекомендованою учбовою, учбово-методичною літературою, нормативно-правовими актами з кожної теми. Виконання завдань по темам курсу є обов'язковою умовою підготовки до практичних занять. При підготовці до практичних занять необхідно:

- ознайомитись з питаннями теми;
- прочитати відповідні питання в підручнику або конспекті;
- ознайомитись з нормативними матеріалами;
- ознайомитись з літературними джерелами, які додаються в плані

практичних занять;

— розв'язати завдання до теми.

Для розв'язання завдань необхідно завести окремий зошит, при необхідності записати тези відповідей на питання практичних занять. Розв'язання завдань має бути чітким, повним, обов'язкова присутність посилання на статті нормативних актів з позначкою, коли і ким він був виданий; має бути особисте тлумачення проблеми на підставі чинного законодавства.

Студентам необхідно постійно проводити моніторинг нових нормативно-правових актів, що приймаються Верховною Радою, Урядом, Президентом України.

Методичні вказівки до семінарських та практичних занять з курсу «Страхове право» призначаються для студентів спеціальності 081 «Право».

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних **компетентностей**:

а) загальних (ЗК):

ЗК-2. Загальнокультурна компетентність – здатність і готовність особи аналізувати й оцінювати найважливіші досягнення національної, європейської та світової науки і культури, орієнтуватися в культурному та духовному контекстах сучасного українського суспільства; застосовувати засоби і технології інтеркультурної взаємодії.

ЗК-3. Мовленнєва компетентність – здатність і готовність особи використовувати рідну та іноземні мови у процесі інтерактивного спілкування, дотримуючись фонетичних, лексичних, граматичних, орфоепічних, семантичних, стилістичних норм.

ЗК-4. Соціально-психологічна компетентність – здатність і готовність особи у різноманітних соціальних ситуаціях ефективно взаємодіяти з людьми в системі міжособистісних відносин, правильно визначаючи особистісні особливості й емоційний стан інших людей, обираючи адекватні способи спілкування й реалізуючи їх у процесі взаємодії.

ЗК-5. Документознавча компетентність – здатність і готовність особи створювати та оформлювати різні види документів у відповідності до правових, мовних та технічних норм документотворення та правил документообігу.

ЗК-6. Міжнародно-правова компетентність – здатність і готовність особи реалізовувати систему юридичних принципів і норм, які регулюють відносини між державами, а також між іншими учасниками міжнародних відносин у політичній, економічній, культурній та інших галузях.

ЗК-9. Наукова компетентність – здатність і готовність особи здійснювати дослідження у сфері правозастосування шляхом вивчення, опису, пояснення і прогнозування дійсності задля розвитку теорії, побудови гіпотез та отримання нових знань.

ЗК-10. Управлінська компетентність – здатність і готовність особи до планування, організації, мотивації підлеглих і контролю задля досягнення певних правозастосовних цілей.

б) фахових загальних (КФЗ):

СК-1. Компетентність у сфері правозастосування – здатність і готовність особи до прийняття правомірного рішення під час здійснення правозастосовної діяльності на основі юридичних фактів та у відповідності до нормативно-правових актів.

СК-2. Компетентність у сфері інформаційно-телекомунікаційних систем – здатність і готовність особи використовувати сукупність організаційних і технічних засобів для обробки та збереження інформації.

СК-3. Компетентність у сфері юридичної компаративістики – здатність і готовність особи використовувати систему знань, накопичених у процесі порівняльних досліджень у правовій сфері.

СК-4. Компетентність у сфері юридичної техніки – здатність і готовність особи застосовувати сукупність правил, прийомів і засобів підготовки, розгляду, прийняття та оприлюднення нормативно-правових, правозастосовних і інтерпретаційних актів для їх подальшого удосконалення.

в) спеціальних фахових (КФС):

КФС-1. Здатність і готовність особи аналізувати й оцінювати найважливіші досягнення у сфері страхового права, етапи його розвитку та зміст джерел.

КФС-2. Здатність і готовність особи аналізувати законодавчі акти і норми, що регулюють страхові відносини в Україні.

КФС-3. Здатність і готовність особи правильно тлумачити положення у сфері страхового права.

КФС-4. Здатність і готовність особи правильно застосовувати норми страхового права у практичній діяльності.

Очікувані результати навчання. У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

поняття, періоди, закономірності формування та розвитку страхових відносин в Україні;

принципи, функції, галузі, форми і види страхування.

вміти:

розрізняти суб'єктів страхування;

аналізувати суть та розкривати особливості договору страхування;

здійснювати аналіз та виявляти особливості окремих видів страхування (особистого, соціального, майнового страхування, страхування відповідальності, страхування економічних ризиків);

правильно застосовувати норми страхового права у практичній діяльності;

сприяти забезпеченню захисту прав та законних інтересів учасників страхових відносин.

СИСТЕМА КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ

Навчальна нормативна дисципліна «Страхове право» викладається за кредитно-модульною системою організації навчального процесу (КМСОНП).

Дана система запроваджується з метою удосконалення системи контролю якості знань студентів, сприяння формуванню системних та систематичних знань, стабільної самостійної роботи впродовж семестру, підвищення об'єктивності оцінювання знань та адаптації до вимог, визначених Європейською системою залікових кредитів (ECTS).

Оцінювання знань студентів повинно сприяти реалізації низки завдань, зокрема:

- підвищення мотивації студентів до системного навчання впродовж семестру та навчального року, переорієнтація їх цілей з отримання позитивної оцінки на формування системних, стійких знань, умінь та навичок;
- відповідність переліку, форм, та змісту контрольних заходів вимогам КМСОНП;
- відкритість контролю, яка базується на ознайомленні студентів на початку вивчення дисципліни переліком, формами та змістом контрольних завдань, критеріями та порядком їх оцінювання;
- подолання елементів суб'єктивізму при оцінюванні знань, що забезпечується виконанням індивідуальних завдань із застосуванням модульної системи оцінювання, іспиту;
- розширення можливостей для всебічного розкриття здібностей студентів, розвитку їх творчого мислення, та підвищення ефективності навчального процесу.

Ця дисципліна вивчається протягом одного семестру та складається з двох змістових модулів (ЗМ). По завершенню курсу студенти в дев'ятому (першому) семестрі складають залік. На залік виносяться вузлові питання, типові і комплексні завдання, що потребують творчої відповіді та вміння синтезувати отримані знання і застосовувати їх при вирішенні практичних завдань.

Оцінювання знань студентів здійснюється шляхом виконання індивідуальних завдань, які включають *поточний (модульний ЗМ1, ЗМ2), підсумковий (КПМ) та семестровий (СК) контроль.*

Результати контрольних завдань оцінюються за 100-бальною системою.

За результатами оцінювання змістового модуля студентам виставляються бали.

Максимальна кількість балів, що може набрати студент у дев'ятому (першому) семестрі за один ЗМ дорівнює 30-ти балам. За два змістових модулі студент може одержати максимум 60 балів (по 30 балів за кожний ЗМ), які додаються до наступних максимально можливих 40 балів (до 20 балів за кожну вірну відповідь усного завдання), що одержуються ним за комплексний підсумковий модуль (КПМ).

Під час викладання матеріалу лекцій лектор може здійснювати контрольні опитування студентів. Максимальна оцінка, яку студент може отримати за ці опитування складає 20 балів, які є складовими КПМ.

Параметри	Змістовий модуль 1 (ЗМ1)	Змістовий модуль 2 (ЗМ2)	Комплексний підсумковий модуль (КПМ)	Разом (підсумкова оцінка (СК))
Оцінка в балах	0 – 30	0 – 30	0 – 40	0 – 100

Орієнтовні форми контролю знань на семінарських заняттях та їх оцінка:

- доповідь (виступ на задану тему) – до 5 балів;
- доповнення доповіді – до 3 балів;
- експрес опитування – до 3 балів;
- колоквіум – до 4 балів;
- самостійна робота – до 4 балів;
- домашня робота – до 4 балів;
- есе (короткі відповіді на запитання) – до 3 балів;
- тестування (з набору суджень вибрати вірні) – до 3 балів;
- реферат (змістова письмова робота на задану тему з аналізом літератури та висновками) – до 3 балів;
- участь в дискусії – до 2 балів;
- підсумкова контрольна робота – до 5 балів.

У випадку відсутності студента на лекції або семінарському занятті він зобов'язаний відпрацювати пропущене заняття через усне опитування в поза аудиторний час (час консультацій викладача) або відпрацювати пропущене заняття шляхом написання реферату на тему, задану викладачем (але не більше половини від загальної кількості лекцій та семінарських занять). Невідпрацьовані заняття вважаються незданими і за них не нараховується оцінка в балах. За 10 днів до початку екзаменаційної зимньої сесії викладач припиняє приймати відпрацювання.

Таким чином, за цю дисципліну студентом може бути отримано максимально 100 балів. У підсумку, оцінені за 100-бальною системою, знання студента відображаються у заліковій книжці.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для заліку
90-100	A	зараховано
85-89	B	
75-84	C	
70-74	D	
60-69	E	
35-59	FX	незараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Страхове право»

Назви тем	Кількість годин									
	Денна форма					Заочна форма				
	Усього	у тому числі				Усього	у тому числі			
		л	п/с	лаб	срс		л	п/с	лаб	срс
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Змістовий модуль 1. Теоретичні засади страхового права.										
Тема 1. Теоретичні основи страхового права. Поняття страхування.	7	2	2	-	3	8	1	-	-	7
Тема 2. Історія виникнення і розвитку страхування.	3	1	-	-	2	6	-	-	-	6
Тема 3. Поняття та класифікація принципів та функцій страхування.	12,5	3	1,5	-	8	11	2	1	-	8
Тема 4. Страхові відносини. Правові основи страхування.	6,5	1	0,5	-	5	9	1	-	-	8
Тема 5. Суб'єкти страхування.	16	6	2	-	8	11	2	1	-	8
Тема 6. Галузі, форми і види страхування. Договір страхування.	14	3	4	-	7	9	1	-	-	8
Разом за змістовим модулем 1	59	16	10	-	33	54	7	2	-	45
Змістовий модуль 2. Загальна характеристика окремих видів страхування.										
Тема 7. Особисте страхування.	8	2	2	-	4	8	1	-	-	7
Тема 8. Пенсійне страхування.	6,5	2	0,5	-	4	9	-	-	-	9

Тема 9. Медичне страхування.	7,5	2	0,5	-	5	8	-	-	-	8
Тема 10. Соціальне страхування.	7	2	1	-	4	8	1	-	-	7
Тема 11. Майнове страхування.	8	2	2	-	4	7		-	-	7
Тема 12. Страхування відповідальності.	9	2	2	-	5	12	1	-	-	11
Тема 13. Загальна характеристика окремих видів страхування.	7	2	1	-	4	7	-	-	-	7
Тема 14. Міжнародне страхове право. Інтеграція України до європейського страхового ринку.	8	2	1	-	5	7	-	-	-	7
Разом за змістовим модулем 2	61	16	10	-	35	66	3	-	-	63
Усього годин	120	32	20	-	68	120	10	2	-	108

ЗМІСТ ЛЕКЦІЙ, ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ І ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ, ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ ТА МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

ТЕМА 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СТРАХУВАННЯ. ПОНЯТТЯ СТРАХУВАННЯ.

Лекція (2 години)

Поняття страхування. Порівняльний аналіз поглядів різних вчених та дослідників. Передумови розвитку страхової справи в Україні. Поняття страхового інтересу. Інтереси, страхування яких заборонено. Поняття страхового випадку. Поняття страхового ризику: поняття, види. Страхова сума, страхова виплата та страхове відшкодування: спільне та особливості. Страховий платіж, страховий тариф.

Семінар (2 години)

I. РОЗГЛЯД ТЕОРЕТИЧНИХ ПИТАНЬ:

1. Поняття страхового права. Предмет та методи страхового права.
2. Джерела страхової діяльності. Загальна характеристика Закону України «Про страхування».
3. Поняття страхування. Порівняльний аналіз поглядів різних вчених та дослідників.
4. Поняття страхового інтересу. Інтереси, страхування яких заборонено.
5. Страховий випадок та страховий ризик. Поняття, види.
6. Страхова сума, страхова виплата та страхове відшкодування. Спільне та особливості.
7. Страховий платіж, страховий тариф. Спільне та особливості.

II. ПЕРЕВІРКА ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ У ФОРМІ ТЕСТУВАННЯ.

III. ЗАДАЧІ.

Задача № 1.

Між ТОВ «Агрофірма» і страховою компанією «ТАС» 28 листопада 2018 р. був укладений договір страхування, яким був застрахований майновий інтерес Агрофірми, пов'язаний з прямими збитками, понесеними внаслідок загибелі (ушкодження) урожаю сільськогосподарських культур градом, зливою, бурею (ураганом), повінню, пожежею, вимерзанням, блискавкою, вибухом.

Збиток урожаю був виявлений під час контрольного обмолоту на початку жнив.

На думку Агрофірми, страховий випадок виник внаслідок злив, наслідком чого зернові на полях були виснажені і уражені хворобою (маслинова пліснява). Внаслідок цього Агрофірмі заподіяні прямі збитки на суму 856903,11 грн.

Страхова компанія не визнала ці збитки заподіяними внаслідок страхової події (не визнала наявності страхової події в цій ситуації), оскільки ушкодження рослин хворобою і втрата з цієї причини урожаю не може розглядатися як страховий випадок по укладеному з Агрофірмою договору страхування.

За цим договором страховими ризиками визначені такі події, як град, злива, буря (ураган), повінь, пожежа, вимерзання, блискавки, вибух. Прямими збитками в результаті зливи є механічне ушкодження урожаю, зокрема, вимивання рослин, оголення кореневої системи, ламання стебел, збиття кольору плодів і т.п. Фактів загибелі або механічного ушкодження урожаю від зливи на полях Агрофірми не зафіксовано.

Що таке страховий випадок? Вирішити спір.

Завдання для самостійної роботи (3 години)

1. Страхове право в системі галузей права.
2. Вплив та взаємодія страхового права та інших галузей права.
3. Поняття та характерні ознаки страхування.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИВЧЕННЯ ПИТАНЬ ТЕМИ

Поняття, предмет і метод страхового права України. Для відповіді на дане питання студенту необхідно проаналізувати різні точки зору на поняття страхового права, його предмету – суспільних відносин щодо передачі частини відповідальності від страхувальника (особи, що страхує свій інтерес) до страховика (страхової компанії). Серед загальновизнаних методів (переконання та примусу, рекомендацій та владних приписів, імперативний та диспозитивний методи, тощо) студенту слід визначити ті, що є найхарактернішими для корпоративного права.

Джерела страхового права України. Студенту необхідно охарактеризувати Конституцію України, Цивільний кодекс, Господарський кодекс України, Закони України «Про страхування», «Про пенсійне забезпечення» та ін.

Поняття страхування. Порівняльний аналіз поглядів різних вчених та дослідників. При вивченні цієї теми студент повинен визначити, що остаточне, загальновизнане поняття терміну «страхування» досі не сформовано. В ст. 1 Закону України «Про страхування» також надається визначення терміну «страхування». Необхідно проаналізувати різноманітні точки зору дослідників, обґрунтувати свою позицію щодо вибору однієї з таких концепцій.

Поняття страхового інтересу. Інтереси, страхування яких заборонено. Без страхового інтересу неможливе страхування взагалі, оскільки у страхувальника відсутня зацікавленість у збереженні певного об'єкту у первісному стані. Вимагає розуміння особливе ставлення англійської системи страхування до змісту даного терміну, що суттєво відрізняється від відчизняного кута зору. Студент повинен обов'язково оволодіти знаннями про інтереси, страхування яких заборонено: азартні ігри, протиправні інтереси, викрадення заручників. Для повноти відповіді мають бути названими основні різновиди страхових інтересів: життя, здоров'я, працездатність, майно, тощо.

Поняття страхового випадку. Це подія, передбачена договором страхування або законодавством. Студент повинен чітко розмежовувати, в яких випадках укладення договору для отримання страхового відшкодування не потрібно, а також проаналізувати, які дії необхідно зробити, якщо укладений договір вщемлює права страхувальника порівняно з чинним законодавством.

Поняття страхового ризику. Поняття, види. Щодо зазначеного поняття також досі немає єдиної думки. Закон України «Про страхування» надає поняття даного терміну, але в юридичній та економічній літературі зустрічаються й інші точки зору. Виходячи з ймовірності події визначають математичні, статистичні та експертні ризики; за критерієм величини: звичайні, малі, середні, великі та катастрофічні ризики; за критерієм наслідків – чисті і спекулятивні; за критерієм причини – природні та антропогенні; за критерієм об'єкта – особисті та майнові; за критерієм обсягу – великі і масові. Вимагає розуміння зазначений поділ, визначення кожного з видів, а також те, що зазначена класифікація не є остаточною. Для повнішої відповіді слід ознайомитися з відповідними параграфами праці Ю.Фогельсона «Введение в страховое право».

Страхова сума, страхова виплата та страхове відшкодування. Спільне та особливості. Закон України «Про страхування» надає поняття даних термінів в окремих статтях. Щодо страхової суми, то це сума об'єкту страхування. Студент повинен визначити, яким чином визначається страхова сума майна, відповідальності, комерційного ризику, особи. Щодо страхових виплат та відшкодування, студент повинен відрізнити, який вид страхування вимагає використання терміну «виплата», а який – «відшкодування». Необхідно відрізнити форми страхового відшкодування: перерахування коштів страхувальнику, оплата витрат на ремонт пошкодженого страхового об'єкта, відновлення об'єкта, заміна знищеного, пошкодженого або викраденого предмета на новий відповідний.

Страховий платіж, страховий тариф. Спільне та особливості. Необхідно відрізнити законодавчо встановлений розмір внеску страхувальника за даний вид страхування та внесок, який він повинен

внести за певним договором. Студент повинен визначити, яким чином можливо змінити розмір внеску в кожному з випадків.

Передумови подальшого розвитку страхової справи в Україні. Розвиток ринкової економіки підштовхує і розвиток страхової справи як гаранта сторонньої допомоги у разі настання нещасного випадку та іншого лиха. Однак деякі чинники впливають на розвиток останнього суттєво, інші – незначними чином. Студент повинен визначити ці чинники (приватизація, заробітна плата, розвиток фондового ринку, довіра населення, тощо).

Джерела, рекомендовані до заняття:

Основна література:

1. Poberezhets O., Stepanova T., Shchur R. Ways to overcome the crisis condition of the Ukrainian insurance market: the economic and legal aspect. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2018. Vol 4. № 3. P. 216-221. URL: <http://dspace.onu.edu.ua:8080/handle/123456789/19447>.
2. Гвозденко А.А. Основы страхования. Москва: Финансы и статистика, 1998. С. 4-7, 41-50.
3. Грачева Е.Ю., Болтинова О.В. Правовые основы страхования. Москва: Проспект, 2011. 128 с.
4. Залетов А.Н. Страхование в Украине / Под ред. О.А. Слюсаренко. Москва: Международная агенция «Bee Zone», 2002. 452 с.
5. Зизда О. Кодификация или компиляция? (Анализ положений проекта Страхового кодекса Украины). *Юридическая практика*. № 22 (388), 31 мая 2005 г. С. 6.
6. Кінашук Л.Л. Страхове право: Підручник. Київ: Атіка, 2012. 256 с.
7. Пацурія Н.Б. Поняття страхової діяльності (справи) (господарсько-правовий аспект). *Вісник Вищого арбітражного суду України*. 2000. № 1. С. 158-164.
8. Пацурія Н.Б. Страхові правовідносини у сфері господарювання: проблеми теорії і практики: Монографія. Ніжин: ТОВ «Видавництво «Аспект-Поліграф», 2013. 504 с.
9. Рудковський А.Є. До питання про систему законодавства України про страхову діяльність. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2018. № 4. С. 53-57. URL: http://lsei.org.ua/4_2018/15.pdf.
10. Словник страхових термінів. Київ, 1997.
11. Степанова Т.В. Страховое право Украины: Учеб. пособие. Одесса: «Атлант», 2014. 183 с. URL: <http://www.hozpravo-odessa.com/index.php/ourbooks/319-newbookinsurance2>.
12. Страховое право України / За ред. проф. П.Д. Біленчука. Київ: Атіка, 1999. С. 7-9, 38-42.
13. Фогельсон Ю.Б. Страховое право: теоретические основы и практика применения. Москва: Норма, 2014. 576 с.

Додаткова література:

1. Ананченко А.В., Олійник А.Ю. Поняття страхового права України. *Юридична наука: проблеми та перспективи розвитку*: матеріали Всеукраїнського студентського круглого столу (9 жовтня 2018 р., м. Київ). С. 16-20. URL: https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/10678/1/YuridScience2018_P016-020.pdf.
2. Богатых Е. Гражданское и торговое право: Учеб. пособие. Москва: Юр. фирма «Контракт», 2000. С. 247-248.
3. Василик О.Д., Пікус Р.В. Проблеми страхування в Україні. *Фінанси України*. 1999. № 5. С. 130-133.
4. Веденеев Е.К. Страховой случай по договору имущественного страхования (вопросы доказывания). *Журнал российского права*. 2011. № 6.
5. Гойхбарг А.Г. Источники договорного страхового права. С.-Петербург: Типография товарищества Общественная польза, 1914. 36 с.
6. Про страхування: Закон України від 07.03.1996 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80>.
7. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг: Закон України від 12.07.2001 р. № 2664-III. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2664-14>.
8. Євченко Ю. Страхування і його місце в управлінні ризиками в ринковій економіці. *Вісник Української Академії державного управління при Президенті України*. 1999. № 3. С. 139-148.
9. Коновалов В. Доверие к страхованию. *Маркетинг*. 1999. № 5. С. 56-64.
10. Концепція розвитку страхового ринку України до 2010 року: Схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23.08.2005 р. № 369-р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/369-2005-%D1%80>.
11. Косаренко Н.Н. Страховое право: Курс лекций. Москва: Флинта, 2011. 312 с.
12. Краткий курс по страхованию: Учеб. пособие. Издательство «Окей Книга», 2014. 160 с.
13. Круглова Н.Ю. Хозяйственное право. Москва: Русская деловая литература, 1997. С. 488, 495-496.
14. Кучма О.Л. Страховий ризик у соціальному страхуванні як правова категорія та категорія права. *Порівняльно-аналітичне право*. 2015. № 6. С. 142-144. URL: http://par.in.ua/6_2015/43.pdf.
15. Пылов К. Понятие страхового случая. Советская юстиция. 1981. № 2. С. 10-12.
16. Стратегія розвитку страхового ринку України на 2011-2020 роки. *Финансовые услуги*. 2011. № 1. С. 17-19. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/finu_2011_1_7.
17. Страховое дело: Учебник / Под ред. Л.И.Рейтмана. Москва: Банковский и биржевой научно-консультативный центр, 1992. С. 6-22, 24-31.
18. Страховой рынок Украины: взгляд изнутри. *Фондовый рынок*. 1999. № 41. С. 8-10.

- 19.Страхування як гарант економічної стабільності. *Діловий вісник*. 2000. № 3. С. 24-25.
- 20.Тарцуляк А.О. Страхування: Навч. посібник. Київ: Вид-во Євр. ун-ту, 2001. 115 с.
- 21.Шахов В.В. Страхование: Учебник для вузов. Москва: Страховой полис, ЮНИТИ, 1997. С. 5-16, 23-31.
- 22.Шиминова Е. Страхование: история, действующее законодательство, перспективы. Москва, 1989.

ТЕМА 2. ІСТОРІЯ ВИНИКНЕННЯ І РОЗВИТКУ СТРАХУВАННЯ.

Лекція (1 година)

Характерні ознаки страхової діяльності в Україні та у світі. Історія розвитку та формування світового страхового ринку (до 17 ст.). Розвиток та формування європейського страхового ринку (18-20 ст.ст.). Формування та розвиток страхового ринку часів СРСР (1917-1991 р.р.). Формування та розвиток страхового ринку самостійної України.

Завдання для самостійної роботи (2 години)

1. Історія виникнення і розвитку страхування.
2. Загальна характеристика та зміст страхових відносин в Україні.
3. Історія розвитку та формування світового страхового ринку (до 17 ст.).
4. Розвиток та формування європейського страхового ринку (18-20 ст.ст.).
5. Формування та розвиток страхового ринку часів СРСР (1917-1991 р.р.).
6. Формування та розвиток страхового ринку самостійної України.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИВЧЕННЯ ПИТАНЬ ТЕМИ

Історія розвитку та формування світового страхового ринку (до 17 ст.). Страхова справа існує з давніх часів, але перші різновиди страхування були досить специфічними та недосконалими. З часом недоліки було вирішено, та результатом цього розвитку стала стійка система страхування, розвинена по всьому світу. Необхідно проаналізувати античний період, гильдійно-цеховий період, а також початок розповсюдження страхового ринку в Європі в XII-XVI ст.ст.

Розвиток та формування європейського страхового ринку (18-20 ст.ст.). Аналіз даного періоду необхідно починати зі створення асоціації Ллойда. Студент повинен знати коло функцій та основні завдання

асоціації Ллойда, її внесок у розвиток страхової справи наприкінці XVI ст. і дотепер. Необхідно проаналізувати, як розвиток вільного підприємництва вплинув на розвиток страхової діяльності, а також чинники розвитку вогневого страхування та морського страхування в ті часи. Для характеристики страхової справи у XX сторіччі, необхідно звернутися до нових видів страхування: космічного, атомного страхування, страхування від забруднення природного середовища, тощо.

Формування та розвиток страхового ринку часів СРСР (1917-1991р.р.). Необхідно звернути увагу на те, що страхова справа весь цей час знаходилася виключно в монополії держави та діяльність іноземних страхових компаній в СРСР заборонялася. Однак з часом централізована система розподілилася на частини в союзних республіках, а в 1947 р. сформовано Індержстрах. Для повноти відповіді необхідно розкрити повноваження Держстраха та Індержстраха.

Формування та розвиток страхового ринку самостійної України. В 1991 р. здійснено монополізацію страхової справи. Необхідно розкрити, що це означає і як це відзначилося на розвитку страхової справи в Україні. Для повної відповіді необхідно розкрити особливості створення та діяльності Національної страхової компанії «Оранта» та її повноваження.

Характерні ознаки страхової діяльності в Україні та у світі. Страхова діяльність, хоча і є різновидом господарської діяльності, має певні особливості: зворотність ресурсів, можливий характер відносин, цільове використання фондів, чітко окреслений характер перерозподільчих функцій. Необхідно детально проаналізувати всі характерні ознаки страхової діяльності.

Джерела, рекомендовані до заняття:

Основна література:

1. Конституція України від 28.06.1996 р. (зі змінами та доп.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
2. Про страхування: Закон України від 07.03.1996 р. (в редакції від 04.10.2001 р.) зі змін та доп. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-вр>.
3. Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від 14.01.1998 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/16/98-вр>.
4. Постанова Кабінету Міністрів України від 16.10.1991 р. № 272 «Про створення Української державної страхової комерційної організації» (*втр.чинність*). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/272-91-п>.
5. Положення про Комітет у справах нагляду за страховою діяльністю: Затв. Указом Президента України від 12.11.1999 р. № 1468/99 (*втр.чинність*). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1468/99>.

Додаткова література:

1. Базилевич В.Д. Страховий ринок України. Київ: «Знання», 1998. 374 с.

2. Базилевич В.Д., Базилевич К.С. Страхова справа. Київ: «Знання», 1997. 216 с.
3. Богатых Е. Гражданское и торговое право: Учеб. пособие. Москва: Юр. фирма «Контракт», 2000.
4. Вовчак О.Д. Страхова справа: Підручник. Київ: Знання, 2011. 390 с.
5. Гвозденко А.А. Основы страхования. Москва: Финансы и статистика, 1998.
6. Говорушко Т.А. Страхові послуги. 3-є видання. Підручник. Київ: ЦУЛ, 2011. 400 с.
7. Єфименко К.О. Розвиток законодавчої бази страхування та облік його операцій. *Фінанси України*. 1998. № 4. С. 62-69.
8. Залетов А.Н. Страхование в Украине / Под ред. О.А. Слюсаренко. Москва: Международная агенция «Вее Zone», 2002. 452 с.
9. Зизда О. Кодификация или компиляция? (Анализ положений проекта Страхового кодекса Украины). *Юридическая практика*. № 22 (388), 31 мая 2005 г. С. 6.
10. Коновалов В. Доверие к страхованию. *Маркетинг*. 1999. № 5. С. 56-64.
11. Рудень В.В. Виникнення та функціонування системи медичного страхування. *Фінанси України*. 2000. № 1. С. 76-87.
12. Селезнев О. Основы рыночной экономики Украины. Київ, 1999.
13. Страховое право України / За ред. проф. П.Д.Біленчука. Київ: Атіка, 1999.
14. Страховое дело: Учебник / Под ред. Л.И.Рейтмана. Москва: Банковский и биржевой научно-консультативный центр, 1992.
15. Тарцуляк А.О. Страхування: Навч. посібник. Київ: Вид-во Євр. ун-ту, 2001. 115 с.
16. Фогельсон Ю. Введение в страховое право. Москва: Издательство БЕК, 1999.
17. Шахов В.В. Страхование: Учебник для вузов. Москва: Страховой полис, ЮНИТИ, 1997.
18. Шиминова Е. Страхование: история, действующее законодательство, перспективы. Москва, 1989.

ТЕМА 3. ПОНЯТТЯ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ ПРИНЦИПІВ ТА ФУНКЦІЙ СТРАХУВАННЯ.

Лекція (3 години)

Система та загальна характеристика функцій страхування. Система та загальна характеристика основних та спеціальних принципів страхової діяльності. Загальна характеристика принципів найвищої довіри, суброгації, контрибуції. Поняття та види франшизи. Поняття та форми страхового відшкодування.

Семінар (1,5 години)

I. РОЗГЛЯД ТЕОРЕТИЧНИХ ПИТАНЬ:

1. Система та загальна характеристика функцій страхування.
2. Система та загальна характеристика основних принципів страхової діяльності.
3. Система та характеристика спеціальних принципів страхової діяльності.
4. Поняття співстрахування.
5. Поняття та загальна характеристика перестрахування.
6. Поняття, загальна характеристика та класифікація страхових відносин в Україні. Роль та значення страхових відносин в Україні.

II. ПЕРЕВІРКА ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ У ФОРМІ ТЕСТУВАННЯ.

III. ЗАДАЧІ.

Задача № 1.

В результаті дорожньо-транспортної події зіткнулися автомобілі «Форд-ескорт» і «ГАЗ-24». Автомобіль «Форд Ескорт» належить ПрАТ «Д» і був застрахований ПАТ «Страховою компанією «Класик». Автомобіль «ГАЗ-24» належить і знаходився під управлінням громадянина К. і був застрахований ПАТ «Страхова компанія «Соло». Винним в ДТП був визнаний громадянин К., що не оспорювалося в суді.

СК «Класик» згідно з умовами страхового полісу сплатила страхове відшкодування в сумі 9574 грн. власникові автомобіля «Форд Ескорт».

Чи має право СК «Класик» стягнути виплачене відшкодування з винної особи або з її страхової компанії? На якій підставі? В якому порядку можна здійснити таке стягнення?

Примітка: При відповіді слід врахувати, що згідно з вимогами закону і умовами договору страховик відшкодовує тільки прямі збитки за вирахуванням франшизи.

Завдання для самостійної роботи (8 годин)

1. Поняття та правила обчислення страхової суми.
2. Поняття та правила обчислення страхового відшкодування.
3. Поняття та правила обчислення франшизи.
4. Загальна характеристика співстрахування.
5. Загальна характеристика перестрахування.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИВЧЕННЯ ПИТАНЬ ТЕМИ

Система та загальна характеристика функцій страхування.

Необхідно надати поняття функцій та визначити відновлювальну, попереджувальну (превентивну), ощадну, контрольну, ризикову функції та функцію сприяння розвитку економіки, а також розкрити зміст кожної з них.

Система та загальна характеристика основних принципів страхової діяльності. Необхідно проаналізувати зміст принципу законності, нормативності, самостійності, індивідуальності, неповторності, нестандартності, миттєвості, непередбачуваності, практичності та конкретності. Вимагає розуміння системи цих принципів, а не розрізнений аналіз.

Система та загальна характеристика спеціальних принципів страхової діяльності. Необхідно проаналізувати зміст принципу вільного вибору, страхового ризику, сумлінності, відшкодування, найвищої довіри, суброгації, контрибуції, франшизи, співстрахування і перестрахування, диверсифікації. Вимагає розуміння системи цих принципів, а не розрізнений аналіз.

Загальна характеристика принципу найвищої довіри. Права та обов'язки страховика та страхувальника за договором страхування. Наслідки невиконання обов'язків страховиком. Наслідки невиконання обов'язків страхувальником.

Характеристика принципу суброгації. Частіше страхувальника у разі настання страхового випадку цікавить лише сума відшкодування. Він не має часу, знань або коштів для звернення до суду для отримання з винної особи належного йому відшкодування. Відповідно до даного принципу страховик має право від свого імені звернутися до суду для отримання належного потерпілому від страхового випадку.

Загальна характеристика принципу контрибуції. Страхування не повинно приносити прибуток страхувальникові. Але іноді за будь-яких обставин один страхувальник застрахував майно або життя або інший ризик у різних страховиків, то у разі настання страхового випадку суму відшкодування в єдиному та незмінному розмірі буде поділено серед даних страховиків.

Поняття та види франшизи як важливого принципу страхової діяльності. Для стимулювання дбайливого відношення страхувальника до застрахованого об'єкта він також несе певні збитки у разі настання страхового випадку. Франшизи бувають умовні та безумовні. Необхідно їх відрізняти.

Поняття та форми страхового відшкодування. Закон України «Про страхування» надає поняття даного терміну. Студент повинен визначити, яким чином визначається сума страхового відшкодування майна,

відповідальності, комерційного ризику, особи. Необхідно виділяти форми страхового відшкодування: перерахування коштів страхувальнику, оплата витрат на ремонт пошкодженого страхового об'єкта, відновлення об'єкта, заміна знищеного, пошкодженого або викраденого предмета на новий відповідний.

Джерела, рекомендовані до заняття:

Основна література:

1. Віннічук Р.І. Питання спеціального правового режиму відносин перестрахування в господарсько-правовій доктрині. *Теорія і практика правознавства* : електрон. наук. фах. вид. 2014. № 1. URL: http://nauka.jur-academy.kharkov.ua/download/el_zbirnik/1.2014/7.pdf.
2. Грачева Е.Ю., Болтинова О.В. Правовые основы страхования. Москва: Проспект, 2011. 128 с.
3. Кінащук Л.Л. Страхове право: Підручник. Київ: Атіка, 2012. 256 с.
4. Пичко Р. Совершенствование некоторых аспектов правовой охраны интеллектуальной собственности посредством привлечения института страхования. *Legea și viața*. 2018. № 6. С. 76-80. URL: <http://www.legeasiviata.in.ua/archive/2018/6-2/18.pdf>.
5. Степанова Т.В. Страхование Украины: Учеб. пособие. Одесса: «Атлант», 2014. 183 с. URL: <http://www.hozpravo-odessa.com/index.php/ourbooks/319-newbookinsurance2>.
6. Страхование: Принципы и практика / Сост. Д.Бланд. Москва: Финансы и статистика, 2000. 414 с.
7. Страхование дело: Учебник / Под ред. Л.И.Рейтмана. Москва: Банковский и биржевой научно-консультативный центр, 1992. С. 43-45.
8. Страхове право України / За ред. проф. П.Д.Біленчука. Київ: Атіка, 1999. С. 9-14, 48-52.
9. Токарева В. Спасенные предметы искусства по договору страхования. *Legea și viața*. 2018. № 2. С. 99-102. URL: <http://www.legeasiviata.in.ua/archive/2018/2-2/24.pdf>.
10. Фогельсон Ю.Б. Страхование право: теоретические основы и практика применения. Москва: Норма, 2014. 576 с.
11. Шахов В.В. Страхование: Учебник для вузов. Москва: Страховой полис, ЮНИТИ, 1997. С. 17-20.

Додаткова література:

1. Insurance: Principles and Practice. Compiled by David Bland. The Chartered Insurance Institute, Great Britain, 1993.
2. Богатых Е. Гражданское и торговое право: Учеб. пособие. Москва: Юр. фирма «Контракт», 2000. С. 248-249.
3. Про страхування: Закон України від 07.03.1996 р. (в редакції від 04.10.2001 р.) зі змін та доп. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-вр>.
4. Косаренко Н.Н. Страхование право: Курс лекций. Москва: Флинта, 2011. 312 с.

5. Краткий курс по страхованию: Учеб. пособие. Москва: Изд-во «Окей Книга», 2014. 160 с.

6. Круглова Н.Ю. Хозяйственное право. Москва: Русская деловая литература, 1997. С. 490, 495-501.

7. Страхование: принципы и практика / Составитель Дэвид Бланд: Пер. с англ. Москва: Финансы и статистика, 1998. 416 с.

ТЕМА 4. СТРАХОВІ ВІДНОСИНИ. ПРАВОВІ ОСНОВИ СТРАХУВАННЯ

Лекція (1 година)

Поняття, загальна характеристика та класифікація страхових відносин в Україні. Роль та значення страхових відносин в Україні. Поняття співстрахування та перестрахування: спільне та особливості. Джерела страхової діяльності. Загальна характеристика Закону України «Про страхування».

Семінар (0,5 години)

I. РОЗГЛЯД ТЕОРЕТИЧНИХ ПИТАНЬ:

1. Поняття, загальна характеристика та класифікація страхових відносин в Україні. Роль та значення страхових відносин в Україні.

II. ПЕРЕВІРКА ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ У ФОРМІ ТЕСТУВАННЯ.

Завдання для самостійної роботи (5 годин)

1. Класифікації страхування (страхової діяльності).
2. Поняття співстрахування та перестрахування: спільне та особливості.
3. Джерела страхової діяльності.
4. Загальна характеристика Закону України «Про страхування».

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИВЧЕННЯ ПИТАНЬ ТЕМИ

Поняття, загальна характеристика та класифікація страхових відносин в Україні. Роль та значення страхових відносин в Україні. Суспільні відносини, пов'язані з життям, здоров'ям, працездатністю, додатковою пенсією, володінням, користування та розпорядженням майном, а також відшкодуванням страхувальникам нанесеного їм шкоди, складають страхові відносини в Україні. За об'єктами страхові відносини поділяють на особисте, майнове, страхування відповідальності; за сутністю – за історичною, економічною, юридичною ознаками; в тому числі за юридичною ознакою поділ здійснюється на 7 класів довгострокового

страхування та 18 класів загального страхування. За Законом України «Про страхування» в Україні здійснюється 43 вида обов'язкового страхування, в тому числі медичне страхування; особисте страхування медичних і фармацевтичних працівників на випадок інфікування вірусом імунодефіциту людини при виконанні ними службових обов'язків; особисте страхування працівників відомчої та сільської пожежної охорони і членів добровільних пожежних дружин (команд); страхування спортсменів вищих категорій; страхування життя і здоров'я спеціалістів ветеринарної медицини; особисте страхування від нещасних випадків на транспорті; авіаційне страхування цивільної авіації; страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів; страхування об'єктів космічної діяльності; страхування відповідальності суб'єктів перевезення небезпечних вантажів на випадок настання негативних наслідків при перевезенні небезпечних вантажів; страхування відповідальності власників собак (за переліком порід, визначених Кабінетом Міністрів України) щодо шкоди, яка може бути заподіяна третім особам; страхування цивільної відповідальності громадян України, що мають у власності чи іншому законному володінні зброю, за шкоду, яка може бути заподіяна третій особі або її майну внаслідок володіння, зберігання чи використання цієї зброї; страхування відповідальності суб'єктів туристичної діяльності за шкоду, заподіяну життю чи здоров'ю туриста або його майну; страхування предмета іпотеки від ризиків випадкового знищення, випадкового пошкодження або псування; страхування цивільно-правової відповідальності приватного нотаріуса та інші види, а також 22 вида добровільного страхування, в тому числі страхування життя; страхування від нещасних випадків; страхування здоров'я на випадок хвороби; страхування вантажів та багажу (вантажобагажу); страхування відповідальності перед третіми особами; страхування кредитів, інвестицій, фінансових ризиків та інші види добровільного страхування.

Поняття співстрахування. Поняття перестрахування. Спільне та особливості. Для повної відповіді необхідно надати поняття співстрахування та перестрахування та визначити права та обов'язки сторін, зобов'язання у разі настання страхового випадку.

Джерела страхової діяльності. Загальна характеристика Закону України «Про страхування», глави XVII Кодексу законів про працю України, глави 67 Цивільного кодексу України, § 2 глави 35 Господарського кодексу України, постанови Кабінету Міністрів України «Про удосконалення механізму державного регулювання тарифів в сфері страхування», Напрямків інвестування галузей економіки за рахунок страхових резервів, тощо.

Загальна характеристика Закону України «Про страхування».
Необхідно розкрити, які відносини регулює даний нормативний акт, основні змістовні розділи Закону. Слід звернути увагу, що Закон України «Про страхування» діє в редакції від 4 жовтня 2001 р. Попередня редакція зазнала значних перетворень, тому тільки зазначену редакцію слід використовувати для підготовки заняття та до заліка.

Джерела, рекомендовані до заняття:

Основна література:

1. Конституція України від 28.06.1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
2. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
3. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
4. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття: Закон України від 02.03.2000 р. № 1533-III. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1533-14>.
5. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 28.12.2014 р. № 77-VIII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/77-19>.
6. Про збір на обов'язкове державне пенсійне страхування: Закон України від 26.06.1997 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/400/97-%D0%B2%D1%80>.
7. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 08.07.2010 р. № 2464-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2464-17>.
8. Про страхування: Закон України від 07.03.1996 р. (в редакції від 04.10.2001 р.) зі змін та доп. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-вр>.
9. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування: Закон України від 09.07.2003 р. № 1058-IV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1058-15>.
10. Про недержавне пенсійне забезпечення: Закон України від 09.07.2003 р. № 1057-IV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1057-15>.
11. Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні: Закон України від 21.03.1991 р. № 875-XII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/875-12>.
12. Про пенсійне забезпечення: Закон України від 05.11.1991 р. № 1788-XII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1788-12>.
13. Кодекс законів про працю України. Глава XVII (ст.ст. 253-258-1). URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08>.
14. Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від 14.01.1998 р. № 16/98-ВР. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/16/98-%D0%B2%D1%80>.
15. Положення про організацію персоніфікованого обліку відомостей у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування: Затв. постановою Кабінету Міністрів України від 04.06.1998 р. № 794. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-98-%D0%BF>.

16. Закон України «Про недержавне пенсійне забезпечення» від 09.07.2003 р. № 1057-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1057-15>.

17. Про господарські товариства: Закон України від 19.09.1991 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1576-12>.

18. Про акціонерні товариства: Закон України від 17.09.2008 р. № 514-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/514-17>.

19. Про удосконалення механізму державного регулювання тарифів у сфері страхування: Постанова Кабінету Міністрів України від 04.06.1994 р. № 358. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/358-94-п>.

20. Про затвердження напрямів інвестування галузей економіки за рахунок коштів страхових резервів: Затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 17.08.2002 р. № 1211. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1211-2002-п>.

21. Порядок утворення та діяльності Громадської ради Фонду соціального страхування: Затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 05.08.2015 р. № 555. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/555-2015-п>.

22. Положення про організацію персоніфікованого обліку відомостей у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування. / Затв. постановою Кабінету Міністрів України від 04.06.1998 р. № 794. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-98-п>.

23. Інструкція про порядок обчислення і сплати внесків на загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття та обліку їх надходження до Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття: Затв. наказом Міністерства праці та соціальної політики України від 18.12.2000 г. № 339. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0030-01>.

24. Інструкція про порядок надходження, обліку та витрачання коштів Фонду соціального страхування України: Затв. постановою правління Фонду соціального страхування України від 26.08.1999 р. № 11. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0634-99>.

Додаткова література:

1. Poberezhets O., Stepanova T., Shchur R. Ways to overcome the crisis condition of the Ukrainian insurance market: the economic and legal aspect. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2018. Vol 4. № 3. P. 216-221. URL: <http://dspace.onu.edu.ua:8080/handle/123456789/19447>.

2. Базилевич В.Д. Страховий ринок України. Київ: «Знання», 1998. 374 с.

3. Василик О.Д., Пікус Р.В. Проблеми страхування в Україні. *Фінанси України*. 1999. № 5. С. 130-133.

4. Вовчак О.Д. Страхова справа: Підручник. Київ: Знання, 2011. 390 с.

5. Гвозденко А.А. Основы страхования. Москва: Финансы и статистика, 1998.

6. Говорушко Т.А. Страхові послуги. 3-є видання. Підручник. Київ: ЦУЛ, 2011. 400 с.

7. Євченко Ю. Страхування і його місце в управлінні ризиками в ринковій економіці. *Вісник Української Академії державного управління при Президентіві України*. 1999. № 3. С. 139-148.

8. Єфименко К.О. Розвиток законодавчої бази страхування та облік його операцій. *Фінанси України*. 1998. № 4. С. 62-69.
9. Залетов А.Н. Страхование в Украине / Под ред. О.А. Слюсаренко. Москва: Международная агенция «Вее Zone», 2002. 452 с.
10. Зизда О. Кодификация или компиляция? (Анализ положений проекта Страхового кодекса Украины). *Юридическая практика*. № 22 (388), 31 мая 2005 г. С. 6.
11. Мних М. Правове забезпечення страхової діяльності. *Економіка. Фінанси. Право*. 2000. № 7. С. 24-25.
12. Мних М. Проблеми та напрями вдосконалення державної політики в галузі страхування. *Економіка. Фінанси. Право*. 2000. № 8. С. 27-29.
13. Орлов П.А., Внукова Н.М. Місце і значення ринкової інфраструктури у страхуванні. *Фінанси України*. 1999. № 4. С. 113-116.
14. Плешков А.П., Орлова І.В. Норми зарубіжного страхування. Москва: «Англія», 1997. 198 с.
15. Разметаєв С., Даугуль В. Правові питання удосконалення законодавства про екологічне страхування в Україні. *Вісник Академії правових наук України*. 1999. № 2 (17). С. 93-96.
16. Сирота І.М. Державне соціальне страхування як система гарантії права громадян на соціальний захист. *Актуальні проблеми політики: Зб. наук. праць*. Одеса. 1999. Вип. 6-7. С. 173-179.
17. Степанова Т.В. Страхование право Украины: Учеб. пособие. Одесса: «Атлант», 2014. 183 с. URL: <http://www.hozpravo-odessa.com/index.php/ourbooks/319-newbookinsurance2>.
18. Степанова Т.В. Щодо доцільності змін у страховому законодавстві. *Рекомендації щодо внесення змін до законодавства у зв'язку з прийняттям Господарського та Цивільного кодексів України: Тези виступів учасників Круглого столу*. 1 липня 2003 р., м. Донецьк. Донецьк, 2003. С. 32-33.
19. Страхование как один из основных способов защиты инвестиций в недвижимость. *Фондовый рынок*. 1999. № 10. С. 26-27.
20. Страхование дело: Учебник / Под ред. Л.И. Рейтмана. Москва: Банковский и биржевой научно-консультативный центр, 1992.
21. Страховой рынок Украины: взгляд изнутри. *Фондовый рынок*. 1999. № 41. С. 8-10.
22. Страхування як гарант економічної стабільності. *Діловий вісник*. 2000. № 3. С. 24-25.
23. Уманцев Ю. Страхування як чинник соціального захисту населення. *Економіст*. 1999. № 10. С. 50-56.
24. Фогельсон Ю. Введение в страховое право. Москва: Издательство БЕК, 1999.
25. Шахов В.В. Страхование: Учебник для вузов. Москва: Страховой полис, ЮНИТИ, 1997.

ТЕМА 5. СУБ'ЄКТИ СТРАХУВАННЯ

Лекція (6 годин)

Система суб'єктів страхової діяльності. Класифікація страховиків. Страховик як один з головних суб'єктів страхового ринку. Страхові компанії, об'єднання страховиків як важливіші суб'єкти страхового ринку. Посередницька діяльність в сфері страхування (страхові брокери, страхові агенти). НАСК «Оранта» як активний суб'єкт та важлива частина страхового ринку України. Спеціалізовані фонди як частина страхового ринку України. Ліга страхових організацій України (ЛСОУ). Страхувальник як один з головних суб'єктів страхового ринку. Законодавчі та нормотворчі органи як суб'єкти страхування. Центральний орган з нагляду в сфері страхової діяльності в Україні як активний суб'єкт страхування. Державний нагляд за страховою діяльністю в Україні.

Практичне заняття (2 години)

I. РОЗГЛЯД ТЕОРЕТИЧНИХ ПИТАНЬ:

1. Система суб'єктів страхової діяльності. Класифікація страховиків.
2. Страховик як один з головних суб'єктів страхового ринку.
3. Страхувальник як один з головних суб'єктів страхового ринку.
4. Законодавчі та нормотворчі органи як суб'єкти страхування.
5. Центральний орган з нагляду в сфері страхової діяльності в Україні як активний суб'єкт страхування.
6. Страхові компанії, об'єднання страховиків як важливіші суб'єкти страхового ринку. Ліга страхових організацій України (ЛСОУ).
7. Посередницька діяльність в сфері страхування (страхові брокери, страхові агенти).
8. Спеціалізовані фонди як частина страхового ринку України.

II. ПЕРЕВІРКА ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ У ФОРМІ ТЕСТУВАННЯ.

III. ЗАДАЧІ.

Задача № 1.

20 березня 2018 р. страховий агент О. Васютін на підставі агентського договору із СК «РОСНО Україна» уклав з громадянином С. договір автострахування «КАСКО»¹ на автомобіль «Lexus» 2015 року випуску.

¹ На відміну від обов'язкової в Україні «автоцивілки», КАСКО – це добровільне страхування від можливих збитків, пов'язаних з втратою або пошкодженням автомобіля (аварія, пожежа, крадіжка тощо). На страхування КАСКО, за загальним правилом, приймаються всі марки автомобілів не старше 10 років.

Згідно агентського договору О. Васютін отримав від громадянина С. перший страховий платіж у розмірі 1780 грн. 12 коп., що підтверджується відповідною документацією.

12 серпня 2018 р. вказаний автомобіль «Lexus» потрапив в ДТП і громадянин С. звернувся до страхового агента О. Васютіна за отриманням відшкодування, але О. Васютін відмовив у виплаті такого відшкодування.

Тоді громадянин С. звернувся в страхову компанію «РОСНО Україна» для отримання відшкодування.

В ході вивчення звернення з'ясувалося, що О. Васютін не вніс за громадянина С. перший страховий платіж згідно з угодою від 20 березня 2018 р.

Відповісти на наступні питання:

1. Чи не було порушень при укладенні цього страхового договору і при отриманні страхового платежу О. Васютіним?
2. Чи правильні дії громадянина С. при настанні страхової події?
3. Які наслідки невнесення першого платежу при укладенні договору добровільного страхування?
4. Які дії може (повинна) зробити Страхова компанія відносно агента О. Васютіна і громадянина С.?

Завдання для самостійної роботи (8 годин)

1. Страхові компанії.
2. Об'єднання страховиків.
3. Ліга страхових організацій України (ЛСОУ).
4. Правовий статус філії страховика.
5. Правовий статус НАСК «Оранта».
6. Страхові брокери як суб'єкти страхового ринку.
7. Страхові агенти як суб'єкти страхового ринку.
8. Спеціалізовані фонди як частина страхового ринку України.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИВЧЕННЯ ПИТАНЬ ТЕМИ

Система суб'єктів страхової діяльності. Страховик як один з головних суб'єктів страхового ринку. Страхові компанії, об'єднання страховиків як важливіші суб'єкти страхового ринку. Посередницька діяльність в сфері страхування (страхові брокери, страхові агенти). НАСК «Оранта» як активний суб'єкт та важлива частина страхового ринку України. Спеціалізовані фонди як частина страхового ринку України (наприклад, пенсійний фонд України). Ліга страхових організацій України (ЛСОУ). Моторне страхове бюро. Страхувальник як один з головних суб'єктів страхового ринку. Законодавчі та нормотворчі органи як суб'єкти страхування. Національна комісія, що здійснює державне регулювання у

сфері ринків фінансових послуг, як активний суб'єкт страхування. Державний нагляд за страховою діяльністю в Україні.

Класифікація страховиків. Страховик – центральна фігура в страховій діяльності. За спеціалізацією визначають страховиків, що здійснюють страхування життя та загальне страхування; за статусом – на страховиків, що забезпечують державне регулювання страхової діяльності, та комерційне страхування. Студенту необхідно їх відрізнити, знайти приклади до кожного різновиду в межах України.

Страховик як один з головних суб'єктів страхового ринку. Вимоги до страховика. Права та обов'язки страховика. Обмеження в занятті певними видами страхової діяльності. Цю інформацію можна знайти в Законі України «Про страхування».

Страхувальник як один з головних суб'єктів страхового ринку. Необхідно розкрити, хто може бути страхувальником. Права та обов'язки страхувальника за договором страхування. Наслідки невиконання умов договору. Дії страхувальника у разі настання страхового випадку.

Законодавчі та нормотворчі органи як суб'єкти страхування. Розкрити завдання та роль Верховної ради України, Кабінету Міністрів України, місцевих органів влади та самоуправління щодо державного регулювання страховою діяльністю. Межі розповсюдження положень Закону України «Про страхування» на вказані органи.

Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, як активний суб'єкт страхування. Для здійснення страхової діяльності необхідно у встановленому порядку отримати ліцензію в Національній комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. Студенту треба розкрити даний порядок, перелік документів, необхідних для отримання ліцензії, випадки, коли ліцензія анулюється або Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, відмовляє в її виданні.

Об'єднання страховиків як важливі суб'єкти страхового ринку. Вимоги для створення страхової компанії. Повноваження, умови взаємовідносин. Вимоги для створення об'єднання страховиків. Повноваження, умови взаємовідносин. Ліга страхових організацій України (ЛСОУ). Повноваження, мета створення ЛСОУ. Умови членства в ЛСОУ.

Посередницька діяльність в сфері страхування. Надати загальну характеристику посередництва у страховій діяльності. Коло посередників. Відмінні особливості страхових брокерів від страхових агентів.

НАСК «Оранта» як активний суб'єкт та важлива частина страхового ринку України. Історія створення НАСК «Оранта». Коло повноважень НАСК.

Спеціалізовані фонди як частина страхового ринку України.

Характеристика створення та роботи Морського страхового бюро, Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття, Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України з тимчасової оплати працездатності, Фонд державного страхування України, Моторне (транспортне) страхове бюро, Пенсійний фонд України.

Державний нагляд за страховою діяльністю в Україні.

Повноваження Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, Держкомпідприємництва, Міністерства соціального захисту населення, Спостережної ради за діяльністю цільових фондів загальнообов'язкового соціального страхування, спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади в сфері праці та соціальної політики, Спостережної ради, тощо.

Джерела, рекомендовані до заняття:

Основна література:

1. Гуминська М.В., Мицишин І.Р., Тринчук В.В. Характеристика дефініцій «страховик» та «страхова організація». *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. Випуск 6. С. 820-825. URL: <http://global-national.in.ua/archive/6-2015/167.pdf>.
2. Про страхування: Закон України від 07.03.1996 р. (в редакції від 04.10.2001 р.) зі змін. та доп. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-вр>.
3. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг: Закон України від 12.07.2001 р. № 2664-III. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2664-14>.
4. Вимоги до рейтингів фінансової надійності (стійкості) страховиків та перестраховиків-нерезидентів та порядок їх підтвердження: Затв. Розпорядженням Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг 11.07.2013 р. № 2262. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1285-13>.
5. Жук О.О. Гарантії діяльності страхових організацій. *Форум права*. 2014. № 1. С.175-180.
6. Жук О.О. Питання класифікації прав страхових компаній. *Правове життя: сучасний стан та перспективи розвитку*: Матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м.Запоріжжя, 2014 р.). Запоріжжя: «Істина», 2014. С.91-92.
7. Жук О.О. Окремі питання характеристики обов'язків страхових компаній. *Особливості нормотворчих процесів в умовах адаптації законодавства України до вимог Європейського Союзу*: Матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м.Херсон, 2014 р.). Херсон: Херсон. держ. ун-т, 2014. С. 130-132.
8. Кваліфікаційні вимоги до осіб, які здійснюють діяльність з визначення причин настання страхового випадку та розміру збитків (аварійних комісарів):

Затв. Розпорядженням Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 19.05.2011 р. № 285. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0691-11>.

9. Кінашук Л.Л. Страхове право: Підручник. Київ: Атіка, 2012. 256 с.

10. Мних М. Проблеми та напрями вдосконалення державної політики в галузі страхування. *Економіка. Фінанси. Право*. 2000. № 8. С. 27-29.

11. Пацурія Н.Б. Суб'єкти страхової діяльності: нормативне регулювання, місце і функції на страховому ринку України. *Вісник Вищого арбітражного суду України*. 1999. № 1. С. 148-156.

12. Положення про навчання, перепідготовку, підвищення кваліфікації та складання екзаменів особами, які провадять діяльність на ринках фінансових послуг: Затв. розпорядженням Держфінпослуг від 25.12.2003 р. № 183. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0122-04>.

13. Про створення Української державної страхової комерційної організації: Постанова Кабінету Міністрів України від 16.10.1991 р. № 272 (*втр.чинність*). <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/272-91-%D0%BF>

14. Порядок осуществления деятельности страховыми посредниками: Утв. постановлением Кабинета Министров Украины № 1523 от 18.12.1996 г. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1523-96-%D0%BF>.

15. Положення про реєстрацію страхових та перестрахових брокерів і ведення державного реєстру страхових та перестрахових брокерів: Затв. Розпорядженням Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 28.05.2004 р. № 736. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0801-04>.

16. Селезнев О. Основы рыночной экономики Украины. Київ, 1999. С. 353-356.

17. Степанова Т.В. Страховое право Украины: Учебн. пособие. Одесса: «Атлант», 2014. 183 с. URL: <http://www.hozpravo-odessa.com/index.php/ourbooks/319-newbookinsurance2>.

18. Страховое право Украины / За ред. проф. П.Д.Біленчука. Київ: Атіка, 1999. С. 52-65.

19. Типове положення про організацію діяльності аварійних комісарів: Затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 05.01.1998 р. № 8. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/8-98-%D0%BF>.

20. Тарцуляк А.О. Страхування: питання і відповіді. Київ: Вид-во Євр. ун-ту, 2002. 253 с.

21. Уралова Ю.П., Савчук К.О. Посередницькі договори у сфері страхування. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2017. № 6. С. 139-142. URL: http://lsei.org.ua/6_2017/40.pdf.

22. Чурилов Ю.Ю. Мошенничество в сфере страхования. Москва: Феникс, 2014. 109 с.

23. Фогельсон Ю.Б. Страховое право: теоретические основы и практика применения. Москва: Норма, 2014. 576 с.

Додаткова література:

1. Актуальные аспекты налоговых правоотношений при осуществлении операций страхования. *Фондовый рынок*. 1999. № 13. С. 18-19.

2. Боднарук М. Суб'єкти правовідносин у сфері державного соціального страхування. *Підприємництво, господарство і право*. 2001. № 5. С. 71-76.
3. Грачева Е.Ю., Болтинова О.В. Правовые основы страхования. Москва: Проспект, 2011. 128 с.
4. Гришин В. Проблемы фондов обязательного медицинского страхования. *Закон*. 1995. № 7. С. 72-73.
5. Гуменюк Н. Субъекты общегосударственного социального страхования от несчастного случая на производстве. *Юридический вестник*. 2000. № 2. С. 108-111.
6. Ефимов С.Л. Деловая практика страхового агента и брокера: Учеб. пособие для подготовки страховых агентов и брокеров. Москва: Страховой полис, ЮНИТИ, 1996.
7. Інструкція про порядок надходження, обліку та витрачання коштів Фонду соціального страхування України: Затв. постановою правління Фонду соціального страхування України від 26.08.1999 р. № 11. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0634-99>.
8. Косаренко Н.Н. Страхование право: Курс лекций. Москва: Флинта, 2011. 312 с.
9. Орлов П.А., Внукова Н.М. Місце і значення ринкової інфраструктури у страхуванні. *Фінанси України*. 1999. № 4. С. 113-116.
10. Положення про Комітет у справах нагляду за страховою діяльністю: Затв. Указом Президента України від 12.11.1999 р. № 1468/99 (*втр.чинність*). URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1468/99>.
11. Про формування, порядок надходження і використання коштів Фонду для здійснення заходів щодо ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи та соціального захисту населення: Закон України від 10.02.2000 р. № 1445-III. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1445-14>.
12. Страховой рынок Украины: взгляд изнутри. *Фондовый рынок*. 1999. № 41. С. 8-10.
13. Хесин Е.С. Страховые монополии и их роль в экономике Англии. Москва: Изд-во Академии наук СССР, 1963. 288 с.

ТЕМА 6. ГАЛУЗІ, ФОРМИ І ВИДИ СТРАХУВАННЯ. ДОГОВІР СТРАХУВАННЯ

Лекція (3 години)

Загальна характеристика основних галузей страхування. Підгалузі страхування. Види страхування. Форми страхування, їх характеристика. Поняття договору страхування, його зміст. Суттєві умови договору страхування. Права та обов'язки страховика та страхувальника за договором. Загальна характеристика факторів, що визначають можливість страхових виплат. Підстави, за яких страховик має право відмовитися від сплати страхового відшкодування. Підстави для припинення дії договору

страхування. Експертиза в страховій діяльності. Правила страхування: поняття, зміст.

Практичне заняття (4 години)

I. РОЗГЛЯД ТЕОРЕТИЧНИХ ПИТАНЬ:

1. Загальна характеристика галузей страхування. Підгалузі страхування. Види страхування.
2. Форми страхування, їх загальна характеристика.
3. Поняття договору страхування. Суттєві умови договору страхування.
4. Права та обов'язки страховика за договором.
5. Права та обов'язки страхувальника за договором.
6. Підстави, за яких страховик має право відмовитися від сплати страхового відшкодування.
7. Підстави для припинення дії договору страхування.
8. Правила страхування: поняття, зміст.

II. ПЕРЕВІРКА ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ У ФОРМІ ТЕСТУВАННЯ.

Завдання для самостійної роботи (7 годин)

1. Зміст та основні вимоги договору страхування.
2. Права та обов'язки суб'єктів страхового зобов'язання.
3. Експертиза в страховій діяльності.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИВЧЕННЯ ПИТАНЬ ТЕМИ

Загальна характеристика основних галузей страхування. Підгалузі страхування. Види страхування. Загальновизнаними галузями страхування є особисте страхування, майнове страхування, страхування відповідальності та страхування комерційних ризиків. Необхідно визначити відмінності цих галузей одна від одної, сферу застосування кожної з них. Кожна з цих галузей розподіляється на підгалузі страхування, зокрема, особисте страхування має підгалузі страхування життя, страхування здоров'я, пенсійне страхування, соціальні види страхування (страхування від нещасних випадків, на випадок безробіття, тощо). При цьому підгалузі володіють всіма характеристиками, що властиві відповідній галузі страхування. підгалузь страхування складається з видів страхування. Так, майнове страхування розподіляється на страхування житла, речей, пам'яток культури, тощо.

Форми страхування, їх загальна характеристика. Законодавець визначив дві форми страхування: обов'язкову та добровільну. Вони відрізняються за умовами початку дії договору, встановленням розміру виплат у разі настання страхового випадку, строком дії договору, можливої

наявності посередників, обсязі, тощо. Необхідно визначити ці відмінності. Статті 6, 7 Закону України «Про страхування» визначають види обов'язкового та добровільного страхування. необхідно їх назвати.

Поняття договору страхування, його зміст. Договір страхування – це письмова угода між страхувальником і страховиком, згідно з якою страховик бере на себе зобов'язання у разі настання страхового випадку здійснити страхову виплату страхувальнику або іншій особі, визначеній у договорі страхування страхувальником, на користь якої укладено договір страхування (подати допомогу, виконати послугу тощо), а страхувальник зобов'язується сплачувати страхові платежі у визначені строки та виконувати інші умови договору. Договори страхування укладаються відповідно до правил страхування.

Суттєві умови договору страхування. Необхідно вказати, які складові повинен містити договір страхування (назву документа; назву та адресу страховика; зазначення об'єкта страхування; перелік страхових випадків; розміри страхових внесків (платежів, премій) і строки їх сплати; тощо).

Права та обов'язки страховика за договором. Ст. 20 Закону України «Про страхування» визначає обов'язки страховика, зокрема, 1) ознайомити страхувальника з умовами та правилами страхування; 2) протягом двох робочих днів, як тільки стане відомо про настання страхового випадку, вжити заходів щодо оформлення всіх необхідних документів для своєчасного здійснення страхової виплати або страхового відшкодування страхувальнику; 3) при настанні страхового випадку здійснити страхову виплату або виплату страхового відшкодування у передбачений договором строк; 4) відшкодувати витрати, понесені страхувальником при настанні страхового випадку щодо запобігання або зменшення збитків, якщо це передбачено умовами договору та інші. Необхідно надати характеристику кожного з них.

Права та обов'язки страхувальника за договором. Ст. 21 Закону «Про страхування» визначає обов'язки страхувальника, зокрема, 1) своєчасно вносити страхові платежі; 2) при укладанні договору страхування надати інформацію страховикові про всі відомі йому обставини, що мають істотне значення для оцінки страхового ризику, і надалі інформувати його про будь-яку зміну страхового ризику; 3) повідомити страховика про інші діючі договори страхування щодо цього об'єкта страхування та інші. Необхідно надати характеристику кожного з них.

Загальна характеристика факторів, що визначають можливість страхових виплат. Здійснення страхових виплат і виплата страхового відшкодування проводиться страховиком згідно з договором страхування або законодавством на підставі заяви страхувальника (його

правонаступника або третіх осіб, визначених умовами страхування) і страхового акта (аварійного сертифіката), який складається страховиком або уповноваженою ним особою (аварійним комісаром) у формі, що визначається страховиком. Необхідно визначити поняття аварійного сертифіката та аварійного комісара, а також права та обов'язки страховика та страхувальника в ході розслідування обставин страхового випадку.

Підстави, за яких страховик має право відмовитися від сплати страхового відшкодування. Ст. 26 Закону «Про страхування» визначає, що підставою для відмови страховика у здійсненні страхових виплат (відшкодування) є: 1) навмисні дії страхувальника або особи, на користь якої укладено договір страхування, спрямовані на настання страхового випадку; 2) вчинення страхувальником-громадянином або іншою особою, на користь якої укладено договір страхування, умисного злочину, що призвів до страхового випадку; 3) подання страхувальником свідомо неправдивих відомостей про об'єкт страхування або про факт настання страхового випадку та інші випадки.

Підстави для припинення дії договору страхування. Ст. 28 Закону «Про страхування» визначає, що дія договору страхування припиняється та втрачає чинність за згодою сторін, а також у разі: 1) закінчення строку дії; 2) виконання страховиком зобов'язань перед страхувальником у повному обсязі; 3) ліквідації страхувальника – юридичної особи або смерті страхувальника-громадянина чи втрати ним дієздатності; 4) ліквідації страховика у порядку, встановленому законодавством України та в інших випадках, передбачених законодавством України. Необхідно розкрити питання дострокового припинення дії договору за вимогою страхувальника або страховика.

Експертиза в страховій діяльності. Експертиза використовується у страхуванні, по-перше, для визначення страхової суми, по-друге, для остаточного визначення страхового відшкодування. Здійснюється особами, які у встановленому порядку отримали ліцензію на заняття експертною діяльністю. Для повноти відповіді необхідно розкрити правила визначення експертизи різних галузей страхування: особистого, майнового, страхування відповідальності та комерційних ризиків.

Правила страхування: поняття, зміст. Ст. 17 Закону «Про страхування» визначає, що правила страхування розробляються страховиком для кожного виду страхування окремо і підлягають реєстрації в Уповноваженому органі при видачі ліцензії на право здійснення відповідного виду страхування. Правила страхування повинні містити: перелік об'єктів страхування; порядок визначення розмірів страхових сум та (або) розмірів страхових виплат; страхові ризики; порядок укладення договору страхування; перелік документів, що підтверджують настання страхового випадку та розмір збитків та інші умови, в тому числі особливі

умови. Необхідно розкрити значення та сферу застосування правил страхування, умови відмови у видачі ліцензії та реєстрації правил чи змін та (або) доповнень до них.

Джерела, рекомендовані до заняття:

Основна література:

1. Про страхування: Закон України від 07.03.1996 р. (в редакції від 04.10.2001 р.) зі змін та доп. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-вр>.
2. Характеристика та класифікаційні ознаки видів добровільного страхування: Затв. Розпорядженням Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 09.07.2010 р. № 565. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1119-10>.
3. Кінашук Л.Л. Страхове право: Підручник. Київ: Атіка, 2012. 256 с.
4. Краткий курс по страхованию: Учеб. пособие. Издательство «Окей Книга», 2014. 160 с.
5. Пацурія Н.Б. Страхові правовідносини у сфері господарювання: проблеми теорії і практики: Монографія. Ніжин: ТОВ «Видавництво «Аспект-Поліграф», 2013. 504 с.
6. Про деякі питання практики вирішення спорів, що виникають з правовідносин страхування: Оглядний лист Вищого господарського суду України від 14.01.2014 р. № 01-06/15/2014. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v0015600-14>.
7. Степанова Т.В. Страхование право Украины: Учеб. пособие. Одесса: «Атлант», 2014. 183 с. URL: <http://www.hozpravo-odessa.com/index.php/ourbooks/319-newbookinsurance2>.
8. Страхове право України / За ред. проф. П.Д.Біленчука. Київ: Атіка, 1999. С. 82-104, 122-127.
9. Фогельсон Ю.Б. Страхование право: теоретические основы и практика применения. Москва: Норма, 2014. 576 с.
10. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів першої судової палати Касаційного цивільного суду від 17.10.2018 р. №711/4458/16-ц. URL: https://zib.com.ua/ua/135827-vs_nazvav_pidstavu_dlya_vidmovi_strahovika_u_viplati.html.
11. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 04.07.2018 р. у справі № 755/18006/15-ц (провадження № 14-176 цс 18). URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/75296543>.

Додаткова література:

1. Вороніна Н. Окремі питання цивільно-правової відповідальності за договором страхування. *Leges et Viata*. 2018. № 1. Т. 1. С. 91-94. URL: http://www.jurnaluljuridic.in.ua/archive/2018/1/part_1/21.pdf.
2. Грачева Е.Ю., Болтинова О.В. Правовые основы страхования. Москва: Проспект, 2011. 128 с.
3. Емельянов А. О понятии обязательного страхования. *Журнал российского права*. 2011. № 2.

4. Косаренко Н.Н. Страхование право: Курс лекций. Москва: Флинта, 2011. 312 с.
5. Круглова Н.Ю. Хозяйственное право. Москва: Русская деловая литература, 1997. С. 497-499.
6. Миловская Н. Качество страховой услуги в договорных обязательствах по страхованию. *Leges et Viata*. 2018. № 2. Т. 2. С. 97-101. URL: http://www.jurnaluljuridic.in.ua/archive/2018/2/part_2/21.pdf.
7. Страхование дело: Учебник / Под ред. Л.И.Рейтмана. Москва: Банковский и биржевой научно-консультативный центр, 1992. С. 43-45.

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ ДО ЗМІСТОВОГО МОДУЛЮ 1

1. Поняття страхового права.
2. Предмет і метод страхового права.
3. Джерела страхового права.
4. Страхове право в системі галузей права.
5. Вплив та взаємодія страхового права та інших галузей права.
6. Поняття та характерні ознаки страхування.
7. Принципи страхування.
8. Правові основи страхування в Україні.
9. Загальна характеристика Закону України «Про страхування».
10. Історія виникнення і розвитку страхування.
11. Загальна характеристика та зміст страхових відносин в Україні.
12. Історія розвитку та формування світового страхового ринку (до 17 ст.).
13. Розвиток та формування європейського страхового ринку (18-20 ст.ст.).
14. Формування та розвиток страхового ринку часів СРСР (1917-1991 р.р.).
15. Формування та розвиток страхового ринку самостійної України.
16. Функції страхування.
17. Суб'єкти страхування.
18. Об'єкти страхування.
19. Класифікації страхування (страхової діяльності).
20. Галузі страхування.
21. Види страхування.
22. Форми страхування.
23. Методи страхування.
24. Обов'язкове та добровільне страхування: спільне та особливості.
25. Страхові компанії.
26. Об'єднання страховиків.

27. Поняття договору страхування, його зміст та основні вимоги.
28. Права та обов'язки суб'єктів страхового зобов'язання.
29. Ліга страхових організацій України (ЛСОУ).
30. Експертиза в страховій діяльності.
31. Державний нагляд за страховою діяльністю в Україні.
32. Посередники на страховому ринку.
33. Центральний орган з нагляду в сфері страхової діяльності в Україні як суб'єкт страхування.
34. Правовий статус філії страховика.
35. Законодавство України про страхування.
36. Страховий ринок: поняття, значення, види.
37. Страхова справа як різновид підприємницької діяльності.
38. Поняття та правила обчислення страхової суми.
39. Поняття та правила обчислення страхового відшкодування.
40. Поняття та правила обчислення франшизи.
41. Загальна характеристика співстрахування.
42. Загальна характеристика перестрахування.
43. Суттєві (обов'язкові) умови договору страхування.
44. Правила страхування.
45. Відмова у виплаті страхового відшкодування.
46. Припинення дії договору страхування.
47. Формування страхових резервів: поняття, значення.
48. Ліцензування страхової діяльності.
49. Централізовані страхові резервні фонди.
50. Страхування іноземних громадян, осіб без громадянства та іноземних юридичних осіб на території України.
51. Поняття та сфера застосування в страховій діяльності регресних вимог.
52. Правовий статус НАСК «Оранта».
53. Система суб'єктів страхової діяльності.
54. Класифікація страховиків.
55. Страховик як один з головних суб'єктів страхового ринку.
56. Страхувальник як один з головних суб'єктів страхового ринку.
57. Законодавчі та нормотворчі органи як суб'єкти страхування.
58. Страхові компанії як важливіші суб'єкти страхового ринку.
59. Об'єднання страховиків як суб'єкти страхового ринку.
60. Страхові брокери як суб'єкти страхового ринку.
61. Страхові агенти як суб'єкти страхового ринку.
62. Спеціалізовані фонди як частина страхового ринку України.
63. Державний нагляд за страховою діяльністю в Україні.
64. Система та загальна характеристика функцій страхування.

65. Система та загальна характеристика основних принципів страхової діяльності.

66. Система та загальна характеристика спеціальних принципів страхової діяльності.

67. Загальна характеристика принципу найвищої довіри.

68. Характеристика принципу суброгації.

69. Загальна характеристика принципу контрибуції.

70. Поняття та види франшизи як важливого принципу страхової діяльності.

71. Поняття та форми страхового відшкодування.

72. Документи, що засвідчують настання страхового випадку.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

1. Страховий ризик – це:

а) конкретне явище або сукупність явищ, при настанні яких проводяться виплати із наперед створеного страхового фонду в грошовій формі, що пов'язані з ймовірністю настання несприятливих подій;

б) одинична подія, яка має суб'єктивний характер і підлягає регулюванню з боку людей;

в) несприятливі обставини у господарській діяльності суб'єктів господарювання, призводять до перерв у виробництві;

г) аномальні явища в природі.

2. Страхування ґрунтується на таких принципах:

а) страховий інтерес, суброгація, франшиза, сумлінність сторін;

б) часткове покриття збитку;

в) непропорційна відповідальність;

г) обов'язковість настання події.

3. Якими видами діяльності може займатися страхова компанія:

а) надавати кредити страхувальникам;

б) проводити ремонтні роботи застрахованих транспортних засобів, що пострали внаслідок страхового випадку;

в) укладати договори страхування і визначати розмір збитку страхувальників у зв'язку зі страховою подією;

г) займатись роздрібною торгівлею.

4. Нещасний випадок – це:

а) об'єкт страхування відповідальності;

б) раптова короткочасна подія, яка настала проти волі людини та спричинила шкоду здоров'ю або смерть;

- в) сімейний стан страхувальника;
- г) перерви у виробництві.

5. Чи можна протягом строку дії договору страхування вносити зміни до його змісту?

- а) так;
- б) ні;
- в) з дозволу Кабінету Міністрів України;
- г) з дозволу Верховної Ради України.

6. Які категорії населення не можуть бути застрахованими?

- а) пенсіонери, інваліди;
- б) особи, що визнані недієздатними, інваліди І та непрацюючі інваліди ІІ групи, а також хворі на тяжкі нервові та психічні захворювання і СНІД;
- в) громадяни інших країн;
- г) загальних обмежень не існує.

7. Страховикові може бути відмовлено у видачі ліцензії, якщо:

- а) занадто великий статутний фонд страховика, що створює умови для монополізації;
- б) на цей вид страхування вже зареєстрована велика кількість страховиків;
- в) невідповідність документів, спрямованих для видачі ліцензії;
- г) ця діяльність не потребує ліцензування.

8. Які причини виникнення та існування страхування:

- а) захист майнових інтересів суб'єктів виробничих відносин і людського суспільства від несприятливих подій (ризиків);
- б) створення сезонних запасів у харчовій промисловості;
- в) збільшення обсягів виробництва;
- г) здійснення запобіжних заходів, спрямованих на зменшення страхового ризику.

Змістовий модуль II

Загальна характеристика окремих видів страхування

Тема 7. ОСОБИСТЕ СТРАХУВАННЯ

Лекція (2 години)

Поняття особистого страхування. Особливості особистого страхування за законодавством України. Розвиток особистого страхування на Україні на сучасному етапі. Сторони за договором. Види особистого страхування. Загальна характеристика страхування життя, страхування від нещасних випадків, медичне страхування (безперервне страхування здоров'я), страхування здоров'я на випадок хвороби. Особисте страхування медичних і фармацевтичних працівників на випадок інфікування вірусом імунодефіциту людини при виконанні ними службових обов'язків; особисте страхування працівників відомчої та сільської пожежної охорони і членів добровільних пожежних дружин (команд); страхування працівників, які беруть участь у наданні психіатричної допомоги, в тому числі здійснюють догляд за особами, які страждають на психічні розлади; страхування спортсменів вищих категорій; страхування життя і здоров'я спеціалістів ветеринарної медицини; особисте страхування від нещасних випадків на транспорті.

Практичне заняття (2 години)

I. РОЗГЛЯД ТЕОРЕТИЧНИХ ПИТАНЬ:

1. Поняття особистого страхування та його розвиток на Україні.
2. Види особистого страхування, їх загальна характеристика.
3. Сторони за договором особистого страхування.

II. ПЕРЕВІРКА ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ У ФОРМІ ТЕСТУВАННЯ.

Завдання для самостійної роботи (4 години)

1. Характерні риси особистого страхування.
2. Етапи розвитку особистого страхування на Україні.
3. Характеристика страхування життя.
4. Характеристика весільного страхування.
5. Характеристика страхування на дожиття.
6. Характеристика страхування дітей.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИВЧЕННЯ ПИТАНЬ ТЕМИ

Поняття особистого страхування. Розвиток особистого страхування на Україні на сучасному етапі. Майнові інтереси, що не суперечать законодавству України, пов'язані з життям, здоров'ям, працездатністю та

додатковою пенсією страхувальника або застрахованої особи, складають особисте страхування. Страхові виплати за договорами особистого страхування здійснюються незалежно від суми, яку має отримати одержувач за державним соціальним страхуванням та соціальним забезпеченням, і суми, що має бути йому сплачена як відшкодування збитків. Страхування життя – це вид особистого страхування. Видами обов'язкового страхування є особисте страхування медичних і фармацевтичних працівників на випадок інфікування вірусом імунодефіциту людини при виконанні ними службових обов'язків; працівників відомчої та сільської пожежної охорони і членів добровільних пожежних дружин (команд); страхування життя і здоров'я спеціалістів ветеринарної медицини; особисте страхування від нещасних випадків на транспорті. Для повноти відповіді необхідно розкрити особливості особистого страхування за законодавством України.

Сторони за договором. Особливостями даного різновиду страхування є те, що у разі смерті страхувальника, який уклав договір особистого страхування на користь третіх осіб, його права і обов'язки можуть перейти як до цих осіб, так і до осіб, на яких відповідно до чинного законодавства покладено обов'язки щодо охорони прав і законних інтересів застрахованих. Дія договору особистого страхування не може бути припинена страховиком достроково, якщо на це немає згоди страхувальника, який виконує всі умови договору страхування, та якщо інше не передбачено умовами договору та законодавством України. Страхувальники мають право при укладанні договорів особистого страхування призначати за згодою застрахованої особи громадян або юридичних осіб (вигодонабувачів) для отримання страхових виплат, а також замінювати їх до настання страхового випадку, якщо інше не передбачено договором страхування.

Види особистого страхування. Загальна характеристика страхування життя, страхування від нещасних випадків, медичне страхування (безперервне страхування здоров'я), страхування здоров'я на випадок хвороби. Особисте страхування медичних і фармацевтичних працівників на випадок інфікування вірусом імунодефіциту людини при виконанні ними службових обов'язків; особисте страхування працівників відомчої та сільської пожежної охорони і членів добровільних пожежних дружин (команд); страхування працівників, які беруть участь у наданні психіатричної допомоги, в тому числі здійснюють догляд за особами, які страждають на психічні розлади; страхування спортсменів вищих категорій; страхування життя і здоров'я спеціалістів ветеринарної медицини; особисте страхування від нещасних випадків на транспорті.

Джерела, рекомендовані до заняття:

Основна література:

1. Александров А.А. Страхування особисте, майнове, обов'язкове, цивільна відповідальність. Приблизні правила і умови страхування. Москва, 1998. 185 с.
2. Базилевич В.Д. Страховий ринок України. Київ: «Знання», 1998. 374 с.
3. Медвідь А.О. Міжнародно-правові стандарти недержавного соціального забезпечення. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія Право. 2018. Вип. 48. Т. 1. С. 123-126. URL: http://visnyk-juris.uzhnu.uz.ua/file/No.48/part_1/31.pdf.
4. Медицинское страхование в Европе: как это устроено. TRIPMYDREAM. 31 января 2019 г. URL: https://tripmydream.com/blog/layfhak/meditsinskoe-strahovanie-v-evrope-kak-eto-ystroeno?utm_source=facebook&utm_medium=social&utm_campaign=blog-lifhack&utm_content=20190131_meditsinskoe-strahovanie-v-evrope-kak-eto-ystroeno.
5. Нечипорук Л.В. Теорія та практика медичного страхування в Україні. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. Випуск 6. С. 751-755. URL: <http://global-national.in.ua/archive/6-2015/154.pdf>.
6. Про страхування: Закон України від 07.03.1996 р. (в редакції від 04.10.2001 р.) зі змін та доп. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-вр>.
7. Рудь І.Ю. Теоретичні основи страхування життя в Україні. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. Випуск 16. С. 787-792. URL: <http://global-national.in.ua/archive/16-2017/156.pdf>.
8. Словник страхових термінів. Київ, 1997.
9. Степанова Т.В. Страховое право Украины: Учеб. пособие. Одесса: «Атлант», 2014. 183 с. URL: <http://www.hozpravo-odessa.com/index.php/ourbooks/319-newbookinsurance2>.
10. Татаренко Г. Пенсионные схемы как базовый элемент организации негосударственного пенсионного обеспечения. *Підприємництво, господарство і право*. 2004. № 10. С. 107-110.
11. Фогельсон Ю.Б. Страховое право: теоретические основы и практика применения. Москва: Норма, 2014. 576 с.

Додаткова література:

1. Глущенко В.В., Глущенко И.И. Финансы. Москва, 2001. С. 377-389.
2. Кінашук Л.Л. Страховое право: Підручник. Київ: Атіка, 2012. 256 с.
3. Личное страхование: анализ состояния и перспективы развития. *Фондовый рынок*. 1999. № 47. С. 28-33.
4. Масляева К. Недержавні пенсійні фонди – спеціальний суб'єкт ринку фінансових послуг в Україні. *Вісник Академії правових наук України*. 2006. №4(47). С. 242-248.
5. Перелома С., Стогній С. Страхування життя. Яким йому бути в Україні? *Моніторинг інвестиційної діяльності в Україні*. 1999. № 1. С. 45-46.
6. Проблемы введения медицинского страхования в Украине. *Фондовый рынок*. 1999. № 41. С. 27-29.
7. Роик В.Д. Обязательное и добровольное пенсионное страхование. Институты и финансы. Москва: Изд-во «Альпина Паблишерз», 2014. 277 с.

8. Рудень В.В. Виникнення та функціонування системи медичного страхування. *Фінанси України*. 2000. № 1. С. 76-87.

9. Степанова Т.В. Спортивное страхование в Украине. *Матеріали 73-ї наукової конференції професорсько-викладацького складу і наукових працівників економіко-правового факультету ОНУ імені І. І. Мечникова* (28-30 листопада 2018 р.). Одеса: Фенікс, 2018. С. 14-17. URL: <http://dspace.onu.edu.ua:8080/handle/123456789/19984>.

10. Яновская Н. Страхование от несчастного случая. *Налоги и бухгалтерский учет*. 2001. апрель, № 32 (381). С. 34-43.

ТЕМА 8. ПЕНСІЙНЕ СТРАХУВАННЯ

Лекція (2 години)

Поняття та види пенсійних схем. Платники збору на обов'язкове державне пенсійне страхування. Об'єкт оподаткування. Порядок та ставки збору на обов'язкове державне пенсійне страхування. Добровільне пенсійне страхування. Персональні пенсійні рахунки – нормативне регулювання, загальна характеристика. Правовий статус Пенсійного фонду України.

Практичне заняття (0,5 години)

I. РОЗГЛЯД ТЕОРЕТИЧНИХ ПИТАНЬ:

1. Поняття та види пенсійних схем.
2. Добровільне та обов'язкове пенсійне страхування: характеристика, відмінні риси.

II. ПЕРЕВІРКА ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ У ФОРМІ ТЕСТУВАННЯ.

III. ЗАДАЧІ.

Задача № 1.

Громадянин С. знаходився в трудових відносинах із Приватним підприємством «Канітель» з 15.05.1991 р. по 28.12.2018 р.

При оформленні пенсії стало відомо, що підприємство не провело перерахувань до Пенсійного фонду України з 15.05.1991 р. по 24.01.1998 р.

У чому полягає порушення законодавства в даній ситуації? Які наслідки такого порушення (санкції і т.п.) для ПП і громадянина С.?

Чи включатиметься цей період до страхового стажу громадянина С.?

Завдання для самостійної роботи (4 години)

1. Відмінність обов'язкового пенсійного страхування та договору на додаткову пенсію.
2. Сфера застосування пенсійних схем.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИВЧЕННЯ ПИТАНЬ ТЕМИ

Поняття пенсійного страхування та види пенсійних схем.

Пенсійне страхування – вид накопичувального страхування, за яким регулярні виплати здійснюються особі при настанні певного віку та наявності необхідно трудового стажу. Існує два типи пенсійних схем: з встановленими розмірами пенсійних внесків та з встановленими розмірами пенсійних виплат. Необхідно розкрити зміст кожної з схем.

Платники збору на обов'язкове державне пенсійне страхування.

Платниками є: 1) суб'єкти підприємницької діяльності незалежно від форм власності, їх об'єднання, бюджетні, громадські та інші установи та організації, об'єднання громадян та інші юридичні особи, а також фізичні особи – суб'єкти підприємницької діяльності, які використовують працю найманих працівників; 2) філії, відділення та інші відокремлені підрозділи платників податку, зазначених у пункті 1 цієї статті, що не мають статусу юридичної особи, розташовані на території іншої, ніж платник зборів, територіальної громади; 3) фізичні особи – суб'єкти підприємницької діяльності, які не використовують працю найманих працівників, а також адвокати, їх помічники, приватні нотаріуси, інші особи, які не є суб'єктами підприємницької діяльності і займаються діяльністю, пов'язаною з одержанням доходу та інші категорії, вказані у Законі України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування». Назвати всіх платників, охарактеризувати.

Об'єкт оподаткування. Об'єктом даного виду є фактичні витрати на оплату праці працівників, які включають витрати на виплату основної і додаткової заробітної плати та інших заохочувальних та компенсаційних виплат, у тому числі в натуральній формі; сума коштів, що визначається розрахунково як добуток визначеного законом мінімального розміру заробітної плати на кількість працівників такого платника збору, на яких здійснюється нарахування заробітної плати; сума оподаткованого доходу (прибутку), яка обчислена в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України відповідно до законодавства України; сукупний оподатковуваний дохід, обчислений відповідно до законодавства України та інші, визначені у ст. 2 Закону «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування». Не може бути об'єктом оподаткування: транслявання програм радіо- та телевізійними станціями; користування радіотелефонами та радіоподовжувачами, підключеними до номерів квартирних телефонів та деякі інші. Назвати всі об'єкти, охарактеризувати.

Порядок та ставки збору на обов'язкове державне пенсійне страхування. Збір на обов'язкове державне пенсійне страхування платники збору сплачують у порядку, визначеному законодавством України.

Персональні пенсійні рахунки – нормативне регулювання, загальна характеристика. Зазначені рахунки відкриваються та діють на підставі законів України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» та «Про банки та банківську діяльність». Сторони договору: вкладник (роботодавець), вигодонабувач (працівник), комерційний банк. Такі договори укладаються для стимулювання роботи добросовісних працівників.

Правовий статус Пенсійного фонду України. Пенсійний фонд України, Кримське республіканське, обласні, Київське і Севастопольське міські управління Пенсійного фонду України складають єдину систему органів Пенсійного фонду, створеного для акумулювання відрахувань з доходів фізичних та юридичних осіб та рівномірної та своєчасної виплати пенсій. Пенсійний фонд України не включається до Державного бюджету України. Забороняється використання коштів Пенсійного фонду України не за цільовим призначенням, у тому числі на кредитні, депозитні операції, надання позичок тощо. Тимчасово вільні кошти у разі відсутності заборгованості по виплатах пенсій можуть бути використані Пенсійним фондом України виключно на придбання державних цінних паперів.

Джерела, рекомендовані до заняття:

Основна література:

1. Александров А.А. Страхування особисте, майнове, обов'язкове, цивільна відповідальність. Приблизні правила і умови страхування. Москва, 1998. 185 с.
2. Базилевич В.Д. Страховий ринок України. Київ: «Знання», 1998. 374 с.
3. Боднарук М. І. Функції соціального страхування в Україні. *Науковий вісник Ужгородського нац. ун-ту*. Серія «Право». 2014. Вип. 24. Т. 2. С. 161-164.
4. Боднарук М. І. Правове регулювання соціального страхування в Україні: монографія. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2014. 472 с.
5. Боднарук М. І. Предпосылки становления социального страхования в мире. *Legea și viața*. 2014. Aprilie. С. 23-26.
6. Боднарук М. І. Щодо питання ознак соціального страхування. *Митна справа*. 2014. № 1 (91). Ч. 2. Кн. 2. С. 298-302.
7. Кучма О.Л. Страховий ризик у соціальному страхуванні як правова категорія та категорія права. *Порівняльно-аналітичне право*. 2015. № 6. С. 142-144. URL: http://pap.in.ua/6_2015/43.pdf.
8. Порядок та умови обов'язкового державного страхування спортсменів вищих категорій: Затв. постановою Кабінету Міністрів України від 31.05.1995 р. № 378. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/378-95-%D0%BF>.
9. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття: Закон України від 02.03.2000 р. № 1533-III. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1533-14>.
10. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 28.12.2014 р. № 77-VIII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/77-19>.

11. Про збір на обов'язкове державне пенсійне страхування: Закон України від 26.06.1997 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/400/97-%D0%B2%D1%80>.

12. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 08.07.2010 р. № 2464-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2464-17>.

13. Про страхування: Закон України від 07.03.1996 р. (в редакції від 04.10.2001 р.) зі змін та доп. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-вр>.

14. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування: Закон України від 09.07.2003 р. № 1058-IV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1058-15>.

15. Про недержавне пенсійне забезпечення: Закон України від 09.07.2003 р. № 1057-IV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1057-15>.

16. Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні: Закон України від 21.03.1991 р. № 875-XII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/875-12>.

17. Про пенсійне забезпечення: Закон України від 05.11.1991 р. № 1788-XII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1788-12>.

18. Кодекс законів про працю України. Глава XVII (ст.ст. 253-258-1). URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08>.

19. Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від 14.01.1998 р. № 16/98-ВР. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/16/98-%D0%B2%D1%80>.

20. Положення про організацію персоніфікованого обліку відомостей у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування: Затв. постановою Кабінету Міністрів України від 04.06.1998 р. № 794. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-98-%D0%BF>.

21. Сильченко С. Проблемы реализации прав застрахованных при проведении экспертизы временной утраты трудоспособности. *Legea și viața*. 2018. № 2. С.90-93. URL: <http://www.legeasiviatia.in.ua/archive/2018/2-2/22.pdf>.

22. Словник страхових термінів. Київ, 1997.

23. Социальное страхование. *Бухгалтерия*. № 34/1-2 (501), 19 августа 2002 г.

24. Степанова Т.В. Страхование право Украины: Учеб. пособие. Одесса: «Атлант», 2014. 183 с. URL: <http://www.hozpravo-odessa.com/index.php/ourbooks/319-newbookinsurance2>.

25. Татаренко Г. Пенсионные схемы как базовый элемент организации негосударственного пенсионного обеспечения. *Підприємництво, господарство і право*. 2004. № 10. С. 107-110.

26. Фогельсон Ю.Б. Страхование право: теоретические основы и практика применения. Москва: Норма, 2014. 576 с.

27. Шелехов К.В. Основы социального страхования. Київ: МАУП, 1998. 14 с.

Додаткова література:

1. Андрій В. Чи захистить система соціального страхування людину. *Право України*. 2001. № 7. С. 32-33.

2. Боднарук М. Суб'єкти правовідносин у сфері державного соціального страхування. *Підприємництво, господарство і право*. 2001. № 5. С. 71-76.

3. Боднарук М. І. Щодо прийняття Концепції адаптації національного законодавства у сфері соціального страхування до законодавства держав

Європейського Союзу. *Актуальні проблеми держави і права* : Зб. наук. праць. 2014. Вип. 73. С. 158-160.

4. Боднарук М. І. Загальнотеоретична характеристика суб'єктів у сфері соціального страхування. *Наука і правоохорона*. 2014. № 3 (25). Ч. 2. С. 20-25.

5. Глущенко В.В., Глущенко И.И. Финансы. Москва, 2001. С. 377-389.

6. Гришин В. Проблемы фондов обязательного медицинского страхования. *Закон*. 1995. № 7. С. 72-73.

7. Гуменюк Н. Субъекты общегосударственного социального страхования от несчастного случая на производстве. *Юридический вестник*. 2000. № 2. С. 108-111.

8. Інструкції про порядок обчислення і сплати внесків на загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття та обліку їх надходження до Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття: Затв. наказом Міністерства праці та соціальної політики України 18.12.2000 р. № 339. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0030-01>.

9. Кінашук Л.Л. Страхове право: Підручник. Київ: Атіка, 2012. 256 с.

10. Кульчицький Т.Р. Права зареєстрованих внутрішньо переміщених осіб у сфері пенсійного забезпечення в Україні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2018. Вип 51. Т. 1. С. 142-146. URL: http://visnyk-juris.uzhnu.uz.ua/file/No.51/part_1/32.pdf.

11. Личное страхование: анализ состояния и перспективы развития. *Фондовый рынок*. 1999. № 47. С. 28-33.

12. Мельник В. Принципи соціального страхування осіб з інвалідністю: теоретико-правовий аспект. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 8. С. 133-138. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2018/8/26.pdf>.

13. Порядок утворення та діяльності Громадської ради Фонду соціального страхування: Затв. постановою Кабінету Міністрів України від 05.08.2015 р. № 555. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/555-2015-%D0%BF>.

14. Проблемы введения медицинского страхования в Украине. *Фондовый рынок*. 1999. № 41. С. 27-29.

15. Роик В.Д. Обязательное и добровольное пенсионное страхование. Институты и финансы. Москва: Изд-во «Альпина Паблишерз», 2014. 277 с.

16. Руденко В. Соціальне страхування. Пошуки фінансово-правових основ. *Віче*. 1999. № 5. С. 57-69.

17. Рудень В.В. Виникнення та функціонування системи медичного страхування. *Фінанси України*. 2000. № 1. С. 76-87.

18. Сирота І.М. Державне соціальне страхування як система гарантії права громадян на соціальний захист. *Актуальні проблеми політики*: Зб.наук.праць. Одеса, 1999. Вип. 6-7. С. 173-179.

19. Уманцев Ю. Страхування як чинник соціального захисту населення. *Економіст*. 1999. № 10. С. 50-56.

20. Шрам В.П. Реформа пенсійного страхування в Хорватії. *Журнал зарубіжного законодавства і сравнительного правоведения*. 2015. № 4.

С. 590-596. URL: <https://cyberleninka.ru/article/v/reforma-pensionnogo-strahovaniya-v-horvatii-na-sovremennom-etape>.

21. Яновская Н. Страхование от несчастного случая. *Налоги и бухгалтерский учет*. 2001. апрель. № 32 (381). С. 34-43.

ТЕМА 9. МЕДИЧНЕ СТРАХУВАННЯ

Лекція (2 години)

Поняття медичного страхування. Розвиток законодавства з медичного страхування в Україні на сучасному етапі. Особливості договору медичного страхування. Сторони договору. Сума договору. Страхування життя і здоров'я спеціалістів ветеринарної медицини.

Практичне заняття (0,5 години)

I. РОЗГЛЯД ТЕОРЕТИЧНИХ ПИТАНЬ:

1. Особливості медичного страхування та його розвиток на Україні.
2. Характеристика договору медичного страхування.

II. ПЕРЕВІРКА ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ У ФОРМІ ТЕСТУВАННЯ.

Завдання для самостійної роботи (5 годин)

1. Особливості укладання договорів медичного страхування.
2. Особливості дії договорів медичного страхування.
3. Особливості зміни та припинення договорів медичного страхування.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИВЧЕННЯ ПИТАНЬ ТЕМИ

Поняття медичного страхування. Розвиток законодавства з медичного страхування в Україні на сучасному етапі. Це вид страхування, за яким у разі необхідності надання медичних послуг страховик приймає на себе сплату видатків на лікування страхувальника. На даний час у другому читанні в Верховній раді знаходиться проект закону «Про медичне страхування», однак поки його не прийнято. В РФ медичне страхування належить до загальнообов'язкових видів страхування.

Особливості договору медичного страхування. Сторони договору. Сума договору. В договорі медичного страхування зазначається не сума договору, а програма страхування, тобто перелік послуг, однією з сторін договору обов'язково є медична установа. Важливо те, що страхувальник завжди повинен мати з собою іменний поліс, без якого медичне обслуговування не може бути надано за рахунок страховика.

Види медичного страхування. Серед таких видів можна назвати: з добровільного страхування – медичне страхування (безперервне

страхування здоров'я); страхування здоров'я на випадок хвороби; страхування медичних витрат та інші види; з обов'язкового страхування – медичне страхування; особисте страхування медичних і фармацевтичних працівників на випадок інфікування вірусом імунодефіциту людини при виконанні ними службових обов'язків; страхування життя і здоров'я спеціалістів ветеринарної медицини; особисте страхування від нещасних випадків на транспорті; страхування медичних та інших працівників державних і комунальних закладів охорони здоров'я та державних наукових установ на випадок захворювання на інфекційні хвороби, пов'язаного з виконанням ними професійних обов'язків в умовах підвищеного ризику зараження збудниками інфекційних хвороб та ін.

Джерела, рекомендовані до заняття:

Основна література:

1. Про страхування: Закон України від 07.03.1996 р. (в редакції від 04.10.2001 р.) зі змін. та доп. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-вр>.

2. Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від 14.01.1998 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/16/98-вр>.

Додаткова література:

1. Аксютіна А.В., Сердюкова Н.В. Медична реформа в Україні: особливості впровадження. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2017. № 6. С. 114-116. URL: http://lsej.org.ua/6_2017/32.pdf.

2. Александров А.А. Страхування особисте, майнове, обов'язкове, цивільна відповідальність. Приблизні правила і умови страхування. Москва, 1998. 185 с.

3. Базилевич В.Д. Страховий ринок України. Київ: «Знання», 1998. 374 с.

4. Вовчак О.Д. Страхова справа: Підручник. Київ: «Знання», 2011. 390 с.

5. Говорушко Т.А. Страхові послуги. 3-є видання. Підручник. Київ: ЦУЛ, 2011. 400 с.

6. Гришин В. Проблемы фондов обязательного медицинского страхования. *Закон*. 1995. № 7. С. 72-73.

7. Лісничка О. Практика Європейського суду з прав людини в контексті захисту прав пацієнтів. *Legea si Viata*. 2018. № 3. Т. 2. С. 81-85. URL: http://www.jurnaluljuridic.in.ua/archive/2018/3/part_2/19.pdf.

8. Медицинское страхование в Европе: как это устроено. TRIPMYDREAM. 31 января 2019 г. URL: https://tripmydream.com/blog/layfhak/meditsinskoe-strahovanie-v-evrope-kak-eto-ystroeno?utm_source=facebook&utm_medium=social&utm_campaign=blog-lifhack&utm_content=20190131_meditsinskoe-strahovanie-v-evrope-kak-eto-ystroeno.

9. Поездка за рубеж: со страховкой или без? *Фондовый рынок*. 1999. № 34. С. 28-29.

10. Проблемы введения медицинского страхования в Украине. *Фондовый рынок*. 1999. № 41. С. 27-29.

11. Рудень В.В. Виникнення та функціонування системи медичного страхування. *Фінанси України*. 2000. № 1. С. 76-87.
12. Словник страхових термінів. Київ, 1997.
13. Степанова Т.В. Страхование право Украины: Учеб. пособие. Одесса: «Атлант», 2014. 183 с. URL: <http://www.hozpravo-odessa.com/index.php/ourbooks/319-newbookinsurance2>.
14. Страхование: Принципы и практика / Сост. Д.Бланд. Москва: Финансы и статистика, 2000. 414 с.
15. Страхове право України / За ред. проф. П.Д.Біленчука. Київ, Атіка, 1999.
16. Страхование дело: Учебник / Под ред. Л.И.Рейтмана. Москва: Банковский и биржевой научно-консультативный центр, 1992.
17. Тарцуляк А.О. Страхування: Навч. посібник. Київ: Вид-во Євр. ун-ту, 2001. 115 с.
18. Шахов В.В. Страхование: Учебник для вузов. Москва: Страховой полис, ЮНИТИ, 1997.

ТЕМА 10. СОЦІАЛЬНЕ СТРАХУВАННЯ

Лекція (2 години)

Поняття та види загальнообов'язкового державного соціального страхування. Види соціальних послуг. Загальна характеристика нормативних актів з регулювання питань загальнообов'язкового державного соціального страхування. Принципи загальнообов'язкового державного соціального страхування. Суб'єкти та об'єкти загальнообов'язкового державного соціального страхування. Особи, що підлягають страхуванню за цим видом. Страхові випадки та умови надання соціальних послуг. Підстави припинення виплат і надання соціальних послуг за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням. Управління загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням. Державний нагляд за страховою діяльністю у сфері соціального страхування. Визначення розміру внесків на загальнообов'язкове державне соціальне страхування.

Практичне заняття (1 година)

I. РОЗГЛЯД ТЕОРЕТИЧНИХ ПИТАНЬ:

1. Поняття і види загальнообов'язкового державного соціального страхування.
2. Загальна характеристика нормативних актів з регулювання питань загальнообов'язкового державного соціального страхування.

3. Принципи загальнообов'язкового державного соціального страхування.

4. Суб'єкти та об'єкти загальнообов'язкового державного соціального страхування. Особи, що підлягають страхуванню за цим видом.

5. Платники збору на обов'язкове державне пенсійне страхування. Об'єкт оподаткування.

6. Правовий статус Пенсійного Фонду України.

II. ПЕРЕВІРКА ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ У ФОРМІ ТЕСТУВАННЯ.

Завдання для самостійної роботи (4 години)

1. Загальна характеристика Основ законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування.

2. Законодавче врегулювання та розмір внесків на різні види соціального страхування згідно з чинним законодавством.

3. Загальна характеристика пенсійного страхування: платники, об'єкти, ставки збору.

4. Загальна характеристика загальнообов'язкового державного соціального страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності.

5. Загальна характеристика загальнообов'язкового державного соціального страхування у зв'язку з витратами, зумовленими народженням та похованням.

6. Загальна характеристика загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИВЧЕННЯ ПИТАНЬ ТЕМИ

Поняття та види загальнообов'язкового державного соціального страхування. Види соціальних послуг. Більшість видів соціального страхування, тобто страхування індивідів як частини суспільства, її важливої вкладової, є загальнообов'язковими. До них належать соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням, страхування на випадок безробіття. Страховики можуть надавати й інші види послуг у цій сфері.

Загальна характеристика нормативних актів з регулювання питань загальнообов'язкового державного соціального страхування. Цивільний кодекс України, глава XVII Кодексу законів про працю України, Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від 14.01.1998 р. складають основу законодавчого регулювання соціального страхування в Україні. На їх базі прийнято Закони України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття», «Про загальнообов'язкове державне соціальне

страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням», «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні» та ін.

Принципи загальнообов'язкового державного соціального страхування. Загальнообов'язкове державне соціальне страхування здійснюється за принципами: 1) законодавчого визначення умов і порядку здійснення соціального страхування; 2) обов'язковості страхування осіб, зазначених у Законі; 3) державних гарантій реалізації застрахованими особами своїх прав; 4) формування та використання страхових коштів на засадах солідарності та субсидування; 5) цільового використання коштів загальнообов'язкового державного соціального страхування та ін. Назвати всі принципи, охарактеризувати їх.

Суб'єкти та об'єкти загальнообов'язкового державного соціального страхування. Особи, що підлягають страхуванню за цим видом. Суб'єктами загальнообов'язкового державного соціального страхування є застрахована особа або інша особа у випадках, передбачених Законом, страхувальник та страховик. Надати характеристику кожному суб'єкту. Загальнообов'язковому державному соціальному страхуванню підлягають: 1) особи, які працюють на умовах трудового договору (контракту) на підприємствах, в установах, організаціях незалежно від форм власності та господарювання або у фізичних осіб, у тому числі в іноземних дипломатичних та консульських установах, інших представництвах нерезидентів, а також обрані на виборні посади в органах державної влади, органах місцевого самоврядування та в інших органах; 2) члени колективних підприємств, сільськогосподарських та інших виробничих кооперативів.

Страхові випадки та умови надання соціальних послуг. Страховий випадок – подія, з настанням якої виникає право застрахованої особи або членів її сім'ї на отримання матеріального забезпечення або соціальних послуг за Законом. Це настання непрацездатності, народження, поховання, безробіття, тощо. Кожний різновид соціального страхування зумовлює надання певних видів матеріального забезпечення та соціальних послуг. Наприклад, за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням, надаються такі види матеріального забезпечення та соціальних послуг: 1) допомога по тимчасовій непрацездатності (включаючи догляд за хворою дитиною); 2) допомога по вагітності та пологах; 3) допомога при народженні дитини; 4) допомога по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку та ін.

Підстави припинення виплат і надання соціальних послуг за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням. Рішення про призначення матеріального забезпечення та надання соціальних послуг

приймається комісією (уповноваженим) із соціального страхування, що створюється (обирається) на підприємстві, в установі, організації, до складу якої входять представники адміністрації підприємства, установи, організації та застрахованих осіб (профспілкових або інших органів, які представляють інтереси застрахованих осіб). Ця комісія може прийняти рішення про припинення виплати матеріального забезпечення (повністю або частково), якщо необхідні документи для виплат своєчасно не надано, якщо особа, що отримує виплати, ухиляється від перевірок, не пройшла своєчасно медичного огляду, т.і.

Управління загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням. Фонд соціального страхування України є органом, який здійснює керівництво та управління загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням від нещасного випадку, у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та медичним страхуванням, провадить акумуляцію страхових внесків, контроль за використанням коштів, забезпечує фінансування виплат за цими видами загальнообов'язкового державного соціального страхування та здійснює інші функції згідно із затвердженим статутом. Фонд є некомерційною самоврядною організацією, що діє на підставі статуту, який затверджується його правлінням. Кошти Фонду не включаються до складу Державного бюджету України та використовуються тільки за цільовим призначенням. Бюджет Фонду затверджує Кабінет Міністрів України. Управління Фондом здійснюється на паритетній основі державою, представниками застрахованих осіб і роботодавців. Безпосереднє управління Фондом здійснюють його правління та виконавча дирекція.

Державний нагляд за страховою діяльністю у сфері соціального страхування. Нагляд за діяльністю цільових фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування здійснює Громадська рада. Громадська рада здійснює контроль за виконанням статутних завдань та цільовим використанням коштів відповідним фондом із загальнообов'язкового державного соціального страхування. Державний нагляд у сфері загальнообов'язкового державного соціального страхування здійснює спеціально уповноважений Кабінетом Міністрів України центральний орган виконавчої влади. Контроль за дотриманням страховальниками та страховиками законів України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування, інших нормативно-правових актів, виданих відповідно до них, здійснює держава. Межі та засоби нагляду встановлені ст. 18-19 Основ законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування.

Визначення розміру внесків на загальнообов'язкове державне соціальне страхування. Розмір внесків встановлюється Законом України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне

соціальне страхування» від 08.07.2010 р. № 2464-VI (зі змінами та доповненнями).

Джерела, рекомендовані до заняття:

Основна література:

1. Александров А.А. Страхування особисте, майнове, обов'язкове, цивільна відповідальність. Приблизні правила і умови страхування. Москва, 1998. 185 с.
2. Базилевич В.Д. Страховий ринок України. Київ: «Знання», 1998. 374 с.
3. Боднарук М. І. Функції соціального страхування в Україні. *Науковий вісник Ужгородського нац. ун-ту*. Серія «Право». 2014. Вип. 24. Т. 2. С. 161-164.
4. Боднарук М. І. Правове регулювання соціального страхування в Україні: монографія. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2014. 472 с. URL: <https://drive.google.com/file/d/0B7YVyRwNt9YBS3VRa3g0aWotUUE/view>.
5. Боднарук М. І. Предпосылки становления социального страхования в мире. *Legea și viața*. 2014. Aprilie. С. 23-26. URL: <https://drive.google.com/file/d/0B7YVyRwNt9YBUWRPeEs1NVdjQ2s/view>.
6. Боднарук М. І. Щодо питання ознак соціального страхування. *Митна справа*. 2014. № 1 (91). Ч. 2. Кн. 2. С. 298-302.
7. Бородкін М.В. Страховий стаж як підстава виникнення соціально-страхових правовідносин. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія: Юриспруденція. 2017. № 29., том 2. С. 55-58. URL: http://vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc29/part_2/16.pdf.
8. Кучма О.Л. Страховий ризик у соціальному страхуванні як правова категорія та категорія права. *Порівняльно-аналітичне право*. 2015. № 6. С. 142-144. URL: http://pap.in.ua/6_2015/43.pdf.
9. Порядок та умови обов'язкового державного страхування спортсменів вищих категорій: Затв. постановою Кабінету Міністрів України від 31.05.1995 р. № 378. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/378-95-%D0%BF>.
10. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття: Закон України від 02.03.2000 р. № 1533-III. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1533-14>.
11. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 28.12.2014 р. № 77-VIII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/77-19>.
12. Про збір на обов'язкове державне пенсійне страхування: Закон України від 26.06.1997 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/400/97-%D0%B2%D1%80>.
13. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 08.07.2010 р. № 2464-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2464-17>.
14. Про страхування: Закон України від 07.03.1996 р. (в редакції від 04.10.2001 р.) зі змін та доп. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-вр>.
15. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування: Закон України від 09.07.2003 р. № 1058-IV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1058-15>.

16. Про недержавне пенсійне забезпечення: Закон України від 09.07.2003 р. № 1057-IV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1057-15>.
17. Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні: Закон України від 21.04.1991 р. № 875-XII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/875-12>.
18. Про пенсійне забезпечення: Закон України від 05.11.1991 р. № 1788-XII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1788-12>.
19. Кодекс законів про працю України. Глава XVII (ст.ст. 253-258-1). URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08>.
20. Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від 14.01.1998 р. № 16/98-ВР. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/16/98-%D0%B2%D1%80>.
21. Положення про організацію персоніфікованого обліку відомостей у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування: Затв. постановою Кабінету Міністрів України від 04.06.1998 р. № 794. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-98-%D0%BF>.
22. Сильченко С. Проблемы реализации прав застрахованных при проведении экспертизы временной утраты трудоспособности. *Legea și viața*. 2018. № 2. С.90-93. URL: <http://www.legeasiviata.in.ua/archive/2018/2-2/22.pdf>.
23. Словник страхових термінів. Київ, 1997.
24. Социальное страхование. *Бухгалтерия*. № 34/1-2 (501), 19 августа 2002 г.
25. Степанова Т.В. Страхование право Украины: Учеб. пособие. Одесса: «Атлант», 2014. 183 с. URL: <http://www.hozpravo-odessa.com/index.php/ourbooks/319-newbookinsurance2>.
26. Татаренко Г. Пенсионные схемы как базовый элемент организации негосударственного пенсионного обеспечения. *Підприємництво, господарство і право*. 2004. № 10. С. 107-110.
27. Фогельсон Ю.Б. Страхование право: теоретические основы и практика применения. Москва: Норма, 2014. 576 с.
28. Шелехов К.В. Основы социального страхования. Київ: МАУП, 1998. 14 с.

Додаткова література:

1. Андрійв В. Чи захистить система соціального страхування людину. *Право України*. 2001. № 7. С. 32-33.
2. Боднарук М. Суб'єкти правовідносин у сфері державного соціального страхування. *Підприємництво, господарство і право*. 2001. № 5. С. 71-76.
3. Боднарук М. І. Щодо прийняття Концепції адаптації національного законодавства у сфері соціального страхування до законодавства держав Європейського Союзу. *Актуальні проблеми держави і права* : Зб. наук. праць. Одеса : Юридична література, 2014. Вип. 73. С. 158-160.
4. Боднарук М. І. Загальнотеоретична характеристика суб'єктів у сфері соціального страхування. *Наука і правоохорона*. Київ: Державний НДІ МВС України, 2014. № 3 (25). Ч. 2. С. 20-25.
5. Глущенко В.В., Глущенко И.И. Финансы. Москва, 2001. С. 377-389.
6. Гришин В. Проблемы фондов обязательного медицинского страхования. *Закон*. 1995. № 7. С. 72-73.

7. Гуменюк Н. Субъекты общегосударственного социального страхования от несчастного случая на производстве. *Юридический вестник*. 2000. № 2. С. 108-111.
8. Інструкції про порядок обчислення і сплати внесків на загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття та обліку їх надходження до Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття: Затв. наказом Міністерства праці та соціальної політики України 18.12.2000 р. № 339. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0030-01>.
9. Кінашук Л.Л. Страхове право: Підручник. Київ: Атіка, 2012. 256 с.
10. Личное страхование: анализ состояния и перспективы развития. *Фондовый рынок*. 1999. № 47. С. 28-33.
11. Медицинское страхование в Европе: как это устроено. TRIPMYDREAM. 31 января 2019 г. URL: https://tripmydream.com/blog/layfhak/meditsinskoe-strahovanie-v-evrope-kak-eto-ystroeno?utm_source=facebook&utm_medium=social&utm_campaign=blog-lifhack&utm_content=20190131_meditsinskoe-strahovanie-v-evrope-kak-eto-ystroeno.
12. Мельник В. Принципи соціального страхування осіб з інвалідністю: теоретико-правовий аспект. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 8. С. 133-138. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2018/8/26.pdf>.
13. Порядок утворення та діяльності Громадської ради Фонду соціального страхування: Затв. постановою Кабінету Міністрів України від 05.08.2015 р. № 555. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/555-2015-%D0%BF>.
14. Проблемы введения медицинского страхования в Украине. *Фондовый рынок*. 1999. № 41. С. 27-29.
15. Роик В.Д. Обязательное и добровольное пенсионное страхование. Институты и финансы. Москва: Изд-во «Альпина Пабlishерз», 2014. 277 с.
16. Руденко В. Соціальне страхування. Пошуки фінансово-правових основ. *Віче*. 1999. № 5. С. 57-69.
17. Рудень В.В. Виникнення та функціонування системи медичного страхування. *Фінанси України*. 2000. № 1. С. 76-87.
18. Сирота І.М. Державне соціальне страхування як система гарантії права громадян на соціальний захист. *Актуальні проблеми політики: Зб. наук. праць*. Одеса, 1999. Вип. 6-7. С. 173-179.
19. Уманцев Ю. Страхування як чинник соціального захисту населення. *Економіст*. 1999. № 10. С. 50-56.
20. Яновская Н. Страхование от несчастного случая. *Налоги и бухгалтерский учет*. 2001. апрель. № 32 (381). С. 34-43.

ТЕМА 11. МАЙНОВЕ СТРАХУВАННЯ

Лекція (2 години)

Поняття майнового страхування. Розвиток майнового страхування на Україні на сучасному етапі. Об'єкти та види майнового страхування. Загальна характеристика страхування залізничного транспорту, страхування наземного транспорту (крім залізничного), страхування повітряного транспорту, страхування водного транспорту (морського внутрішнього та інших видів водного транспорту), страхування вантажів та багажу (вантажобагажу), страхування від вогневих ризиків та ризиків стихійних явищ, страхування іншого майна. Страхування засобів водного транспорту; страхування врожаю сільськогосподарських культур і багаторічних насаджень державними сільськогосподарськими підприємствами, врожаю зернових культур і цукрових буряків сільськогосподарськими підприємствами всіх форм власності. Матеріали та предмети, що не можуть бути об'єктами майнового страхування.

Практичне заняття (2 години)

I. РОЗГЛЯД ТЕОРЕТИЧНИХ ПИТАНЬ:

1. Поняття майнового страхування та його розвиток на Україні.
2. Об'єкти майнового страхування. Матеріали та предмети, що не можуть бути об'єктами майнового страхування.
3. Види майнового страхування.

II. ПЕРЕВІРКА ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ У ФОРМІ ТЕСТУВАННЯ.

Завдання для самостійної роботи (4 години)

1. Особливості укладання договорів майнового страхування.
2. Характеристика договорів обов'язкового майнового страхування.
3. Характеристика договорів добровільного майнового страхування.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИВЧЕННЯ ПИТАНЬ ТЕМИ

Поняття майнового страхування. Розвиток майнового страхування на Україні на сучасному етапі. Ця галузь страхування пов'язана з володінням, користуванням та розпорядженням майном. При страхуванні майна страхова сума встановлюється в межах вартості майна за цінами і тарифами, що діють на момент укладання договору, якщо інше не передбачено договором страхування. За заявою страхувальника у разі здійснення ним заходів щодо збільшення вартості майна можливе переукладення з ним договору страхування. У разі смерті страхувальника-громадянина, який уклав договір майнового страхування, права і обов'язки

страхувальника переходять до осіб, які одержали це майно в спадщину. Страховик або будь-хто із спадкоємців має право ініціювати переукладення договору страхування. На даний час майнове страхування активно розвивається на територіях підвищеної безпеки (катакомби, місця частих землетрусів та інші), або у сферах, де майнове страхування визнано обов'язковим.

Об'єкти майнового страхування. Матеріали та предмети, що не можуть бути об'єктами майнового страхування. Об'єктами є, по-перше, майно громадян та майно юридичних осіб. По-друге, це будівлі, вантажі, земельні ділянки, транспортні засоби, домашнє майно, основні виробничі фонди, майно, що здається в оренду, та ін. Законодавством встановлюються умови та переліки матеріалів та предметів, що не можуть бути об'єктами майнового страхування, зокрема, дерева, що йдуть на сплав, та ін.

Види майнового страхування. Загальна характеристика страхування залізничного транспорту, страхування наземного транспорту (крім залізничного), страхування повітряного транспорту, страхування водного транспорту (морського внутрішнього та інших видів водного транспорту), страхування вантажів та багажу (вантажобагажу), страхування від вогневих ризиків та ризиків стихійних явищ, страхування засобів водного транспорту; страхування врожаю сільськогосподарських культур і багаторічних насаджень державними сільськогосподарськими підприємствами, врожаю зернових культур і цукрових буряків сільськогосподарськими підприємствами всіх форм власності, страхування іншого майна.

Джерела, рекомендовані до заняття:

Основна література:

1. Александров А.А. Страхування особисте, майнове, обов'язкове, цивільна відповідальність. Приблизні правила і умови страхування. Москва, 1998. 185 с.
2. Александрова Т.Г., Мещерякова О.В. Комерційне страхування (Довідник). Москва, 1996. 253 с.
3. Горенко В. Страхование автомобильного транспорта. *Бизнес*. № 40 (299), от 5 октября 1998 г. С. 38-40.
4. Про страхування: Закон України від 07.03.1996 р. (в редакції від 04.10.2001 р.) зі змін. та доп. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-вр>.
5. Кінашук Л.Л. Страховое право: Підручник. Київ: Атіка, 2012. 256 с.
6. Косаренко Н.Н. Страховое право: Курс лекций. Москва: Флинта, 2011. 312 с.
7. Степанова Т.В. Страховое право Украины: Учеб. пособие. Одесса: «Атлант», 2014. 183 с. URL: <http://www.hozpravo-odessa.com/index.php/ourbooks/319-newbookinsurance2>.
8. Страховое дело: Учебник / Под ред. Л.И.Рейтмана. Москва: Банковский и биржевой научно-консультативный центр, 1992. С. 389-403.

Додаткова література:

1. Берлач А.І., Берлач Н.А. Становлення і шляхи розвитку системи сільськогосподарського страхування. *Фінанси України*. 1999. № 8. С. 89-98.
2. Василик О.Д., Пікус Р.В. Проблеми страхування в Україні. *Фінанси України*. 1999. № 5. С. 130-133.
3. Веденеев Е.К. Страховой случай по договору имущественного страхования (вопросы доказывания). *Журнал российского права*. 2011. № 6.
4. Грачева Е.Ю., Болтинова О.В. Правовые основы страхования. Москва: Проспект, 2011. 128 с.
5. Дрозд М. Обов'язкове страхування майна громадян та наслідки його скасування. *Економіст*. 2000. № 1. С. 80-81.
6. Лебединов А.П. Риски заключения договора страхования имущества. *Юридическая и правовая работа в страховании*. 2011. № 3. С. 79-89.
7. Никитенков Л.К., Осипов В.И. Имущественное страхование: Учебно-практическое пособие. Москва: «Экзамен», 2002. 288 с.
8. Ольховик Л.А., Єпатко О.В. Поняття морського страхування. *Порівняльно-аналітичне право*. 2017. № 1. С. 72-74. URL: http://pap.in.ua/1_2017/22.pdf.
9. Особенности имущественного страхования. Опыт страхового рынка Швейцарии. Москва: Анкил, 1994. 32 с.
10. Степанов О. Договір на страхування автомобіля та його види. *Право України*. 1999. №11. С. 68-69.
11. Штрауб Э. Актуарная математика имущественного страхования. Москва, 1994. 148 с.

ТЕМА 12. СТРАХУВАННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Лекція (2 години)

Поняття страхування відповідальності. Об'єкти та суб'єкти страхування. Страховий договір. Особливості, види. Суттєві умови договору. Документи, що засвідчують шкоду. Строки сплати страхового відшкодування. Підстави, за яких страховик не відшкодовує шкоду. Правовий статус Моторного (транспортного) страхового бюро. Загальна характеристика страхування цивільної відповідальності власників наземного, повітряного, водного транспорту (включаючи відповідальність перевізника), страхування іншої відповідальності перед третіми особами. Авіаційне страхування цивільної авіації; страхування відповідальності морського перевізника та виконавця робіт, пов'язаних із обслуговуванням морського транспорту, щодо відшкодування збитків, завданих пасажиром, багажу, пошти, вантажу, іншим користувачам морського транспорту та третім особам; страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів; страхування цивільної відповідальності суб'єктів

космічної діяльності; страхування відповідальності суб'єктів перевезення небезпечних вантажів на випадок настання негативних наслідків при перевезенні небезпечних вантажів; страхування відповідальності власників собак щодо шкоди, яка може бути заподіяна третім особам; страхування цивільної відповідальності громадян України, що мають у власності чи іншому законному володінні зброю, за шкоду, яка може бути заподіяна третій особі або її майну внаслідок володіння, зберігання чи використання цієї зброї; страхування відповідальності суб'єктів туристичної діяльності за шкоду, заподіяну життю чи здоров'ю туриста або його майну; страхування відповідальності морського судновласника.

Практичне заняття (2 години)

I. РОЗГЛЯД ТЕОРЕТИЧНИХ ПИТАНЬ:

1. Поняття страхування відповідальності. Об'єкти та суб'єкти.
2. Страховий договір. Особливості, види. Суттєві умови договору.
3. Документи, що засвідчують шкоду. Строки сплати страхового відшкодування.
4. Підстави, за яких страховик не відшкодовує шкоду.
5. Правовий статус Моторного (транспортного) страхового бюро.

II. ПЕРЕВІРКА ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ У ФОРМІ ТЕСТУВАННЯ.

Завдання для самостійної роботи (5 годин)

1. Характеристика авіаційного страхування цивільної авіації.
2. Характеристика страхування цивільної відповідальності суб'єктів космічної діяльності.
3. Характеристика страхування відповідальності суб'єктів перевезення небезпечних вантажів на випадок настання негативних наслідків при перевезенні небезпечних вантажів.
4. Характеристика страхування відповідальності власників собак щодо шкоди, яка може бути заподіяна третім особам.
5. Характеристика страхування цивільної відповідальності громадян України, що мають у власності чи іншому законному володінні зброю, за шкоду, яка може бути заподіяна третій особі або її майну внаслідок володіння, зберігання чи використання цієї зброї.
6. Характеристика страхування відповідальності суб'єктів туристичної діяльності за шкоду, заподіяну життю чи здоров'ю туриста або його майну.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИВЧЕННЯ ПИТАНЬ ТЕМИ

Поняття страхування відповідальності. Об'єкти та суб'єкти. Обов'язкове страхування цивільної відповідальності здійснюється з метою забезпечення відшкодування шкоди, заподіяної третім особам внаслідок

настання страхового випадку за участю засобу підвищеної безпеки (залізничного транспорту, авіатранспорту, автотранспортного засобу та ін.). Об'єктом страхування є цивільна відповідальність власників наземного, повітряного, водного транспорту (включаючи відповідальність перевізника), страхування іншої відповідальності перед третіми особами. Суб'єктами – страхувальники, страховики (страхові організації), Моторне (транспортне) страхове бюро (у разі ДТП) і треті особи (фізичні та юридичні), яким заподіяна шкода. До видів такого страхування належить: авіаційне страхування цивільної авіації; страхування відповідальності морського перевізника та виконавця робіт, пов'язаних із обслуговуванням морського транспорту, щодо відшкодування збитків, завданих пасажиром, багажу, пошті, вантажу, іншим користувачам морського транспорту та третім особам; страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів; страхування цивільної відповідальності суб'єктів господарювання за шкоду, яку може бути заподіяно пожежами та аваріями на об'єктах підвищеної небезпеки, включаючи пожежовибухонебезпечні об'єкти та об'єкти, господарська діяльність на яких може призвести до аварій екологічного та санітарно-епідеміологічного характеру; страхування цивільної відповідальності інвестора, в тому числі за шкоду, заподіяну довкіллю, здоров'ю людей, за угодою про розподіл продукції, якщо інше не передбачено такою угодою; страхування цивільної відповідальності оператора ядерної установки за ядерну шкоду, яка може бути заподіяна внаслідок ядерного інциденту; страхування цивільної відповідальності суб'єктів космічної діяльності; страхування відповідальності суб'єктів перевезення небезпечних вантажів на випадок настання негативних наслідків при перевезенні небезпечних вантажів; страхування відповідальності власників собак щодо шкоди, яка може бути заподіяна третім особам; страхування цивільної відповідальності громадян України, що мають у власності чи іншому законному володінні зброю, за шкоду, яка може бути заподіяна третій особі або її майну внаслідок володіння, зберігання чи використання цієї зброї; страхування відповідальності суб'єктів туристичної діяльності за шкоду, заподіяну життю чи здоров'ю туриста або його майну; страхування відповідальності морського судновласника; страхування відповідальності виробників (постачальників) продукції тваринного походження, ветеринарних препаратів, субстанцій за шкоду, заподіяну третім особам.

Страховий договір. Особливості, види. Суттєві умови договору. Існує звичайний і додатковий договори страхування відповідальності. Звичайний договір діє на території України, додатковий – на території держав, зазначених в страховому полісі, на умовах, встановлених у цих державах відповідно до угод, укладених відповідним фондом, бюро з відповідними уповноваженими організаціями по страхуванню цивільної

відповідальності власників таких засобів. Страхова сума і розміри страхових платежів встановлюються Кабінетом Міністрів України. Суттєвими умовами договору є те, що, по-перше, збитки, що можуть виникнути внаслідок однієї події, розглядаються як один страховий ризик стосовно одного засобу; по-друге, страхування не поширюється на ризики, якщо засіб здійснює переміщення у несправному стані, не дозволеному відповідним органом; використовується з метою, що заборонена законодавством або відрізняється від зазначеної у договорі; перебуває поза географічними межами, зазначеними у договорі, якщо це не пов'язано з форс-мажорними обставинами; експлуатується особою, не зазначеною у договорі страхування та ін.

Документи, що засвідчують шкоду. Строки сплати страхового відшкодування. Виплата страхового відшкодування третій особі здійснюється страховиком на підставі переліку документів, встановлених у відповідних законодавчих та нормативних актах. Зокрема, у разі настання дорожньо-транспортної пригоди (автотранспортні засоби) відповідно до Положення про порядок і умови проведення обов'язкового страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів це: заява встановленої форми, довідка органів внутрішніх справ про обставини скоєння пригоди, довідка медичних закладів про термін непрацездатності або копія свідоцтва про смерть. Строки сплати страхового відшкодування повинні бути «розумні», та коливаються від 3 діб до 3 місяців залежно від виду транспорту (авто, авіа, морський (річковий) засіб).

Підстави, за яких страховик не відшкодовує шкоду. Вони також встановлюються відповідними нормативними актами. Загалом підставами є: заподіяння шкоди винними діями власника транспортного засобу, за наслідки пожежі, що виникла через пригоду, якщо дії третьої особи біли навмисними або з грубої необережності, якщо пригода трапилась через масові безпорядки, військові конфлікти та деякі інші.

Правовий статус Моторного (транспортного) страхового бюро. Це неприбуткова організація, діє на підставі статуту. Додаткові договори обов'язкового страхування цивільної відповідальності надається тільки повним членам Моторного (транспортного) страхового бюро. Статус встановлений Положенням про Моторне (транспортне) страхове бюро.

Джерела, рекомендовані до заняття:

Основна література:

1. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням громадянина Божка Валерія Віталійовича щодо офіційного тлумачення положень пункту 13.1 статті 13 Закону України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних тран-

спортних засобів» від 23.12.2014 р. № 7-пп/2014. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v007p710-14>.

2. Постанова Верховного Суду від 27.04.2018 р. у справі № 910/9029/17. URL: <https://verdictum.ligazakon.net/document/73700141>.

3. Постанова Верховного Суду від 12.03.2018 р. у справі № 910/5001/17. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/VS180855.html.

4. Постанова Верховного Суду від 08.02.2018 р. у справі № 910/9263/17. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/VS180941.html.

5. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 04.07.2018 р. у справі № 755/18006/15-ц (провадження № 14-176 цс 18). URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/75296543>.

6. Александров А.А. Страхування особисте, майнове, обов'язкове, цивільна відповідальність. Приблизні правила і умови страхування. Москва, 1998. 185 с.

7. Александрова Т.Г., Мещерякова О.В. Комерційне страхування (Довідник). Москва, 1996. 253 с.

8. Горенко В. Страхование автомобильного транспорта. *Бизнес*. № 40 (299), от 5 октября 1998 г. С. 38-40.

9. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо управління об'єктами державної та комунальної власності : Законом від 02.06.2016 р. № 1405–VIII (щодо страхування відповідальності керівників і членів наглядових рад державних унітарних підприємств та господарських товариств, у статутному капіталі яких більше 50 відсотків акцій (часток) належать державі). URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1405-19>.

10. Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів: Закон України від 01.07.2004 р. № 1961-IV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1961-15>.

11. Про страхування: Закон України від 07.03.1996 р. (в редакції від 04.10.2001 р.) зі змін. та доп. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-вр>.

12. Про деякі питання практики вирішення спорів, що виникають з правовідносин страхування: Оглядний лист Вищого господарського суду України від 14.01.2014 р. № 01-06/15/2014. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v0015600-14>.

13. Зизда О., Шестопапов К. Обеспеченное право на ошибку (о страховании юруслуг). *Юридическая практика*. № 1-2 (367-368), от 4 января 2005 г. С. 9.

14. Кінашук Л.Л. Страхове право: Підручник. Київ: Атіка, 2012. 256 с.

15. Косаренко Н.Н. Страхование право: Курс лекций. Москва: Флинта, 2011. 312 с.

16. Костянчук Н. Страхование ответственности посредников на рынке недвижимости. *Legea și viața*. 2017. № 11. С. 73-76. URL: <http://www.legeasiviata.in.ua/archive/2017/11-2/18.pdf>.

17. Миловская Н. Правовая природа договора страхования гражданской ответственности. *Legea și viața*. 2017. № 4. С. 86-90. URL: <http://www.legeasiviata.in.ua/archive/2017/4-2/23.pdf>.

18. Порядок і правила проведення обов'язкового страхування відповідальності суб'єктів перевезення небезпечних вантажів на випадок

настання негативних наслідків під час перевезення небезпечних вантажів: Затв. постановою Кабінету Міністрів України від 01.06.2002 р. № 733. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/733-2002-%D0%BF>.

19.Порядок і правила проведення обов'язкового страхування відповідальності громадян України, що мають у власності чи іншому законному володінні зброю, за шкоду, яка може бути заподіяна третій особі або її майну внаслідок володіння, зберігання чи використання цієї зброї: Затв. постановою Кабінету Міністрів України від 29.03.2002 р. № 402. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/402-2002-%D0%BF>.

20.Порядок і правила проведення обов'язкового страхування відповідальності власників собак за шкоду, яка може бути заподіяна третім особам: Затв. постановою Кабінету Міністрів України від 09.07.2002 р. № 944. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/944-2002-%D0%BF>.

21.Про цивільну відповідальність за ядерну шкоду та її фінансове забезпечення: Закон України від 13.12.2001 р. № 2893-III. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2893-14>.

22.Про внесення змін до розпорядження Держфінпослуг від 09.07.2010 р. № 566 «Про деякі питання здійснення обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів»: Розпорядження Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг від 29.12.2015 р. № 3470. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0145-16/print>.

23.Степанова Т.В. Страхование право Украины: Учеб. пособие. Одесса: «Атлант», 2014. 183 с. URL: <http://www.hozpravo-odessa.com/index.php/ourbooks/319-newbookinsurance2>.

24.Страхование дело: Учебник / Под ред. Л.И.Рейтмана. Москва: Банковский и биржевой научно-консультативный центр, 1992. С. 389-403.

25.Чапичадзе Я. Понятие и разновидности страхования ответственности в Украине. *Підприємництво, господарство і право*. 2006. № 9. С. 6-9.

26.Чекмарьова Л. Правовий статус сторін за договором страхування професійної відповідальності адвоката. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 8. С. 207-213. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2018/8/40.pdf>.

Додаткова література:

1. Берлач А.І., Берлач Н.А. Становлення і шляхи розвитку системи сільськогосподарського страхування. *Фінанси України*. 1999. № 8. С. 89-98.

2. Бисага Ю.М., Заборовський В.В. Деякі проблемні питання механізму страхування цивільно-правової відповідальності адвокатів в Україні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія Право. 2018. Вип. 44. Т. 2. С. 136-140. URL: http://visnyk-juris.uzhnu.uz.ua/file/No.44/part_2/33.pdf.

3. Василик О.Д., Пікус Р.В. Проблеми страхування в Україні. *Фінанси України*. 1999. № 5. С. 130-133.

4. В дорогу – только с полисом: О постановлении КМУ о страховании транспортных средств. *Деловая Одесса*. 2000. № 38, 22 сентября. С. 19.

5. Вы уверены, что Ваш страховой договор (полис) действителен? *Фондовый рынок*. 1999. № 4. С. 20-24.

6. Горіславська І.В. Страхування професійної відповідальності медичних працівників та відшкодування збитків, завданих унаслідок медичного втручання. *Порівняльно-аналітичне право*. 2016. № 6. С. 71-73. URL: http://pap.in.ua/6_2016/21.pdf.
7. Грачева Е.Ю., Болтинова О.В. Правовые основы страхования. Москва: Проспект, 2011. 128 с.
8. Евтушенко С. Страхование на железнодорожном транспорте. *Деловая Одесса*. 1998. 22 мая. С. 17.
9. Заборовський В.В. Страхування цивільно-правової відповідальності адвокатів в Україні: обов'язкове чи добровільне? *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія Право. 2018. Вип. 43. Т. 2. С. 197-201. URL: http://visnyk-juris.uzhnu.uz.ua/file/No.43/part_2/47.pdf.
10. Клапків М. Економіко-правові питання страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів. *Право України*. 2000. № 12. С. 43-45.
11. Князев С.В. Правомерность отказа в страховой выплате по договору ОСАГО. *Юридическая и правовая работа в страховании*. 2011. № 3. С. 90-95.
12. Кулина Ю. А. Договір страхування каско автотransпортних засобів у цивільному праві України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.». Одеса, 2013. 20 с.
13. Кульчий О. О. Правове регулювання договірних відносин обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. Київ, 2013. 20 с.
14. Матвеєнко Т. Є. Правове регулювання ядерного страхування в порівняльно-історичній ретроспекції. *Часопис Київського університету права*. 2012. №2. С. 215-219.
15. Поездка за рубеж: со страховкой или без? *Фондовый рынок*. 1999. № 34. С. 28-29.
16. Разметаев С., Даугуль В. Правові питання удосконалення законодавства про екологічне страхування в Україні. *Вісник Академії правових наук України*. 1999. № 2 (17). С. 93-96.
17. Степанов О. Договір на страхування автомобіля та його види. *Право України*. 1999. № 11. С. 68-69.
18. Страхование как один из основных способов защиты инвестиций в недвижимость. *Фондовый рынок*. 1999. № 10. С. 26-27.

ТЕМА 13. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ОКРЕМИХ ВИДІВ СТРАХУВАННЯ.

Лекція (2 години)

Загальна характеристика страхування кредитів, інвестицій, фінансових ризиків, судових витрат, виданих гарантій (порук) та прийнятих гарантій, медичних витрат та інші види добровільного страхування. Страхування майнових ризиків за угодою про розподіл продукції, майнових ризиків при промисловій розробці родовищ нафти і газу; страхування фінансової відповідальності, життя і здоров'я тимчасового адміністратора та ліквідатора фінансової установи; страхування об'єктів космічної діяльності (наземна та космічна інфраструктура), щодо ризиків, пов'язаних з підготовкою до запуску космічної техніки на космодромі, запуском та експлуатацією її у космічному просторі; страхування тварин на випадок загибелі, знищення, вимушеного забою, від хвороб, стихійних лих та нещасних випадків; страхування ліній електропередач та перетворюючого обладнання передавачів електроенергії від пошкодження внаслідок впливу стихійних лих або техногенних катастроф та від протиправних дій третіх осіб.

Практичне заняття (1 година)

I. РОЗГЛЯД ТЕОРЕТИЧНИХ ПИТАНЬ:

1. Характеристика окремих видів ризикового страхування.

II. ПЕРЕВІРКА ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ У ФОРМІ ТЕСТУВАННЯ.

Завдання для самостійної роботи (4 години)

1. Характеристика страхування кредиту.
2. Характеристика судових витрат, виданих гарантій (порук) та прийнятих гарантій.
3. Страхування фінансової відповідальності, життя і здоров'я тимчасового адміністратора та ліквідатора фінансової установи.
4. Характеристика страхування об'єктів космічної діяльності (наземна та космічна інфраструктура), щодо ризиків, пов'язаних з підготовкою до запуску космічної техніки на космодромі, запуском та експлуатацією її у космічному просторі.
5. Страхування тварин на випадок загибелі, знищення, вимушеного забою, від хвороб, стихійних лих та нещасних випадків.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИВЧЕННЯ ПИТАНЬ ТЕМИ

Загальна характеристика страхування кредитів, інвестицій, фінансових ризиків, судових витрат, виданих гарантій (порук) та

прийнятих гарантій, медичних витрат та інші види добровільного страхування.

Страхування майнових ризиків за угодою про розподіл продукції, майнових ризиків при промисловій розробці родовищ нафти і газу; страхування фінансової відповідальності, життя і здоров'я тимчасового адміністратора та ліквідатора фінансової установи; страхування об'єктів космічної діяльності (наземна та космічна інфраструктура), щодо ризиків, пов'язаних з підготовкою до запуску космічної техніки на космодромі, запуском та експлуатацією її у космічному просторі; страхування тварин на випадок загибелі, знищення, вимушеного забою, від хвороб, стихійних лих та нещасних випадків; страхування ліній електропередач та перетворюючого обладнання передавачів електроенергії від пошкодження внаслідок впливу стихійних лих або техногенних катастроф та від протиправних дій третіх осіб.

Джерела, рекомендовані до заняття:

Основна література:

1. Про страхування: Закон України від 07.03.1996 р. (в редакції від 04.10.2001 р.) зі змін. та доп. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-вр>.
2. Директива Ради 87/344/ЄЕС «Щодо узгодження законів, постанов та адміністративних положень стосовно страхування судових витрат» від 22.06.1987 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_288.

Додаткова література:

1. Актуальные аспекты налоговых правоотношений при осуществлении операций страхования // Фондовый рынок.- 1999.- № 13.- С. 18-19.
2. Александрова Т.Г., Мещерякова О.В. Комерційне страхування (Довідник). Москва, 1996. 253 с.
3. Базилевич В.Д. Страхувальний ринок України. Київ: «Знання», 1998. 374 с.
4. Бланк И.А. Инвестиционный менеджмент. Київ: МП «ИТЕМ», 1995. 448 с.
5. Богатырев А.Г. Инвестиционное право. Москва: Российское право, 1992. 272 с.
6. Василик О.Д., Пікус Р.В. Проблеми страхування в Україні. *Фінанси України*. 1999. № 5. С. 130-133.
7. Вінник О. М. Інвестиційне право. Навч. посібник. – Київ: Атіка, 2000.
8. Владимиренко С.В. Види злочинного страхового шахрайства. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2015. Вип. 1. Том 3. С. 175-178.
9. Вовчак О.Д. Страхова справа: Підручник. Київ: Знання, 2011. 390 с.
10. Вороніна Н. Цивільно-правове регулювання страхування в туристичній діяльності. *Leges et Viata*. 2017. №5. С. 90-92. URL: <http://www.jurnaluljuridic.in.ua/archive/2017/5/20.pdf>.
11. Гвозденко А.А. Основы страхования. Москва: Финансы и статистика, 1998.
12. Глущенко В.В., Глущенко И.И. Финансы. Москва, 2001.

- 13.Говорушко Т.А. Страхові послуги. 3-є видання. Підручник. Київ: ЦУЛ, 2011. 400 с.
- 14.Євченко Ю. Страхування і його місце в управлінні ризиками в ринковій економіці. *Вісник Української Академії державного управління при Президентіві України*. 1999. № 3. С. 139-148.
- 15.Єфименко К.О. Розвиток законодавчої бази страхування та облік його операцій. *Фінанси України*. 1998. № 4. С. 62-69.
- 16.Залетов А.Н. Страхование в Украине / Под ред. О.А. Слюсаренко. Москва: Международная агенция «Вее Zone», 2002. 452 с.
- 17.Клапків М. Підприємництво як об'єкт страхування. *Підприємництво, господарство і право*. 2001. № 4. С. 100-102.
- 18.Нестерова И. О проявлениях мошенничества в сфере туристического страхования. *Legea si Viata*. 2014. №4. С. 56-59.
- 19.Никитина Т.В. Страхование коммерческих и финансовых рисков. СПб: Питер, 2002. 240 с.
- 20.Орлов П.А., Внукова Н.М. Місце і значення ринкової інфраструктури у страхуванні. *Фінанси України*. 1999. № 4. С. 113-116.
- 21.Пічко Р. Деякі аспекти страхування в контексті захисту права інтелектуальної власності. *Legea si Viata*. 2018. № 3. Т. 1. С. 66-70. URL: http://www.jurnaluljuridic.in.ua/archive/2018/3/part_1/16.pdf.
- 22.Плешков А.П., Орлова І.В. Норми зарубіжного страхування. Москва: «Англія», 1997. 198 с.
- 23.Разметаєв С., Даугуль В. Правові питання удосконалення законодавства про екологічне страхування в Україні. *Вісник Академії правових наук України*. 1999. № 2 (17). С. 93-96.
- 24.Селезнев О. Основы рыночной экономики Украины. Київ, 1999.
- 25.Словник страхових термінів. Київ, 1997.
- 26.Степанова Т.В. Страхование право Украины: Учеб. пособие. Одесса: «Атлант», 2014. 183 с. URL: <http://www.hozpravo-odessa.com/index.php/ourbooks/319-newbookinsurance2>.
- 27.Степанова Т.В. Аспекты страхования политических рисков. *Юридическая практика*. 2005. № 370 (4). С. 14.
- 28.Степанова Т.В. Перспективи розвитку страхування судових витрат в Україні. *Реформування національного та міжнародного права: перспективи та пріоритети*: Міжнародна науково-практична конференція. м. Одеса, 18-19 січня 2019 р. С. 43-46.
- 29.Страхование как один из основных способов защиты инвестиций в недвижимость. *Фондовый рынок*. 1999. № 10. С. 26-27.
- 30.Страхование: Принципы и практика / Сост. Д.Бланд. Москва: Финансы и статистика, 2000. 414 с.
- 31.Страховое право України / За ред. проф. П.Д.Біленчука. Київ, Атіка, 1999.
- 32.Страховое дело: Учебник / Под ред. Л.И.Рейтмана. Москва: Банковский и биржевой научно-консультативный центр, 1992.
- 33.Страховой рынок Украины: взгляд изнутри. *Фондовый рынок*. 1999. № 41. С. 8-10.

- 34.Страхування як гарант економічної стабільності. *Діловий вісник*. 2000. № 3. С. 24-25.
- 35.Тарцуляк А.О. Страхування: Навч. посібник. Київ: Вид-во Євр. ун-ту, 2001. 115 с.
- 36.Фисун І.В., Ярова Г.М. Страхування: Навч. посібник. Київ: ЦУЛ, 2011. 240 с.
- 37.Фогельсон Ю. Введение в страховое право. Москва: Издательство БЕК, 1999.
- 38.Шахов В.В. Страхование: Учебник для вузов. Москва: Страховой полис, ЮНИТИ, 1997.
- 39.Швагер О.А., Войтович А.В. Деякі аспекти правового регулювання електронного страхування в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2018. № 4. С. 45-48. URL: http://lsej.org.ua/4_2018/13.pdf.

ТЕМА 14. МІЖНАРОДНЕ СТРАХОВЕ ПРАВО. ІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНИ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СТРАХОВОГО РИНКУ.

Лекція (2 години)

Вітчизняне та європейське страхове право. Загальна характеристика. Міжнародні стандарти страхової діяльності. Імплементация міжнародних норм в українське законодавство. Сучасні інформаційні технології в страховій діяльності. Проблеми інтеграції на страховому ринку України. Ліцензійні умови як важливий крок до інтеграції.

Практичне заняття (1 година)

I. РОЗГЛЯД ТЕОРЕТИЧНИХ ПИТАНЬ:

1. Вітчизняне та європейське страхове право. Загальна характеристика.
2. Міжнародні стандарти страхової діяльності. Імплементация міжнародних норм в українське законодавство.
3. Сучасні інформаційні технології в страховій діяльності.
4. Проблеми інтеграції на страховому ринку України. Ліцензійні умови як важливий крок до інтеграції.

II. ПЕРЕВІРКА ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ У ФОРМІ ТЕСТУВАННЯ.

Завдання для самостійної роботи (5 годин)

1. Європейські стандарти страхування.
2. Світові стандарти страхування.
3. Становлення страхового ринку України на сучасному етапі: проблеми та перспективи.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИВЧЕННЯ ПИТАНЬ ТЕМИ

Вітчизняне та європейське страхове право. Загальна характеристика. Європейське страхове право базується на оперативній допомозі потерпілим від страхового випадку, єдиній спрощеній системі страхового права та нормування в цій сфері, єдиного центру контролю та нагляду за всіма сферами страхової діяльності, ліцензування посередницької діяльності, підвищення платоспроможності та конкурентоспроможності страхових організацій. Україна останнім часом взяла курс на злиття з європейським страховим ринком. Необхідно назвати позитивне та негативне в такому напрямі розвитку.

Міжнародні стандарти страхової діяльності. Імплементация міжнародних норм в українське законодавство. Україна приєдналася до всіх основних конвенцій з питань страхування. У зв'язку з цим у страховій діяльності введено класи страхування: 7 класів довгострокового страхування та 18 класів загального страхування, як в Європі та світі.

Сучасні інформаційні технології в страховій діяльності. Величезне значення в розвитку страхового ринку відіграє комп'ютеризація, поява мережі Інтернет. Ці можливості активно використовуються для пошуку та розповсюдження необхідної інформації щодо страхових послуг, організацій, що пропонують такі послуги, розцінок за їх послуги.

Проблеми інтеграції на страховому ринку України. Ліцензійні умови як важливий крок до інтеграції. Численні спроби обманів страховиків страхувальниками та навпаки, історії з трастами призвели до недовіри даному економічному інституту. У зв'язку з цим важливим завданням законодавця виявляється встановлення гарантій здійснення такої діяльності та укладення договорів на взаємовигідних умовах. Враховуючи численні банкрутства підприємств в Україні, нестійку економічну ситуацію ліцензійні умови стають тим кордоном, який допомагає відсторонити від страхової діяльності неконкурентоспроможні та неплатоспроможні компанії. Крім того, ліцензуванню підлягає і посередницька діяльність, що значно підвищує її якість.

Джерела, рекомендовані до заняття:

Основна література:

1. Конституція України від 28.06.1996 р. (зі змінами та доп.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
2. Про страхування: Закон України від 07.03.1996 р. (в редакції від 04.10.2001 р.) зі змін. та доп. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-вр>.
3. Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від 14.01.1998 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/16/98-вр>.

4. Poberezhets O., Stepanova T., Shchur R. Ways to overcome the crisis condition of the Ukrainian insurance market: the economic and legal aspect. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2018. Vol 4. № 3. P. 216-221. URL: <http://dspace.onu.edu.ua:8080/handle/123456789/19447>.

Додаткова література:

1. Боднарук М. І. Щодо прийняття Концепції адаптації національного законодавства у сфері соціального страхування до законодавства держав Європейського Союзу. *Актуальні проблеми держави і права* : Зб. наук. праць. Одеса : Юрид. літ., 2014. Вип. 73. С. 158-160.

2. Боднарук М. І. Порівняльно-правова характеристика обов'язкового медичного страхування (на прикладі Німеччини, Росії, США). *Науковий вісник Чернівецького ун-ту* : Зб. наук. праць. Серія : Правознавство. Чернівці: Рута, 1999. Вип. 70. С. 59-63.

3. Боднарук М. І. Соціальне страхування за законодавством Німеччини (історико-правові аспекти). *Науковий вісник Чернівецького ун-ту* : Зб. наук. праць. Серія : Правознавство. Чернівці: Рута, 2000. Вип. 91. С. 52-55.

4. Василик О.Д., Пікус Р.В. Проблеми страхування в Україні. *Фінанси України*. 1999. № 5. С. 130-133.

5. Вовчак О.Д. Страхова справа: Підручник. Київ: Знання, 2011. 390 с.

6. Говорушко Т.А. Страхіві послуги. 3-є видання. Підручник. Київ: ЦУЛ, 2011. 400 с.

7. Жук О.О. Зарубіжний досвід у сфері страхування та можливості його використання в Україні. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2014. № 2. С. 215-218.

8. Залетов А.Н. Страхование в Украине / Под ред. О.А. Слюсаренко. Москва: Международная агенция «Вее Zone», 2002. 452 с.

9. Зизда О. Кодификация или компиляция? (Анализ положений проекта Страхового кодекса України). *Юридическая практика*. № 22 (388), 31 мая 2005 г. С. 6.

10. Круглова Н.Ю. Хозяйственное право. Москва: Русская Деловая Литература, 1997.

11. Медицинское страхование в Европе: как это устроено. TRIPMYDREAM. 31 января 2019 г. URL: https://tripmydream.com/blog/layfhak/meditsinskoe-strahovanie-v-evrope-kak-eto-ystroeno?utm_source=facebook&utm_medium=social&utm_campaign=blog-lifehack&utm_content=20190131_meditsinskoe-strahovanie-v-evrope-kak-eto-ystroeno.

12. Мних М. Проблеми та напрями вдосконалення державної політики в галузі страхування. *Економіка. Фінанси. Право*. 2000. № 8. С. 27-29.

13. Плешков А.П., Орлова І.В. Норми зарубіжного страхування. Москва: «Англія», 1997. 198 с.

14. Селезнев О. Основы рыночной экономики Украины. Київ, 1999.

15. Словник страхових термінів. Київ, 1997.

16. Степанова Т.В. Страхование право Украины: Учеб. пособие. Одесса: «Атлант», 2014. 183 с. URL: <http://www.hozpravo-odessa.com/index.php/ourbooks/319-newbookinsurance2>.

17. Степанова Т.В. Щодо доцільності змін у страховому законодавстві. *Рекомендації щодо внесення змін до законодавства у зв'язку з прийняттям Господарського та Цивільного кодексів України: Тези виступів учасників Круглого столу*. 1 липня 2003 р., м. Донецьк. Донецьк, 2003. С. 32-33.
18. Страхование: Принципы и практика / Сост. Д.Бланд. Москва: Финансы и статистика, 2000. 414 с.
19. Страховое право України / За ред. проф. П.Д.Біленчука. Київ, Атіка, 1999.
20. Страхование дело: Учебник / Под ред. Л.И.Рейтмана. Москва: Банковский и биржевой научно-консультативный центр, 1992.
21. Страховой рынок Украины: взгляд изнутри. *Фондовый рынок*. 1999. № 41. С. 8-10.
22. Страхування як гарант економічної стабільності. *Діловий вісник*. 2000. № 3. С. 24-25.
23. Тарцуляк А.О. Страхування: питання і відповіді. Київ: Вид-во Євр. ун-ту, 2002. 253 с.
24. Уманцев Ю. Страхування як чинник соціального захисту населення. *Економіст*. 1999. № 10. С. 50-56.
25. Фисун І.В., Ярова Г.М. Страхування: Навч. посібник. Київ: ЦУЛ, 2011. 240 с.
26. Фогельсон Ю. Введение в страховое право. Москва: Издательство БЕК, 1999.
27. Хесин Е.С. Страховые монополии и их роль в экономике Англии. Москва: Изд-во Академии наук СССР, 1963. 288 с.
28. Хозяйственное право: Учебник / В.К. Мамутов, Г.Л. Знаменский, О.П. Подцерковный и др.; Под ред. Мамутова В.К. Київ: Юринком Интер, 2002. 899 с.
29. Шахов В.В. Страхование: Учебник для вузов. Москва: Страховой полис, ЮНИТИ, 1997.
30. Шиминова Е. Страхование: история, действующее законодательство, перспективы. Москва, 1989.
31. Шрам В.П. Реформа пенсионного страхования в Хорватии. *Журнал зарубежного законодательства и сравнительного правоведения*. 2015. № 4. С. 590-596. URL: <https://cyberleninka.ru/article/v/reforma-pensionnogo-strahovaniya-v-horvatii-na-sovremennom-etape>.

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ ДО ЗМІСТОВОГО МОДУЛЮ 2

1. Загальна характеристика майнового страхування.
2. Загальна характеристика медичного страхування.
3. Загальна характеристика особистого страхування.
4. Загальна характеристика страхування відповідальності.
5. Загальна характеристика страхування життя.
6. Сучасні інформаційні технології в страховій діяльності.

7. Міжнародне страхове право. Інтеграція України до європейського страхового ринку.
8. Посередники на страховому ринку.
9. Загальна характеристика загальнообов'язкового державного соціального страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності.
10. Загальна характеристика загальнообов'язкового державного соціального страхування у зв'язку з витратами, зумовленими народженням та похованням.
11. Загальна характеристика загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття.
12. Ліквідація та реорганізація страховика.
13. Санація страховика.
14. Централізовані страхові резервні фонди.
15. Страхування іноземних громадян, осіб без громадянства та іноземних юридичних осіб на території України.
16. Загальна характеристика соціального страхування: поняття, види.
17. Законодавче врегулювання та розмір внесків на різні види соціального страхування згідно з чинним законодавством.
18. Загальна характеристика пенсійного страхування: платники, об'єкти, ставки збору.
19. Особливості медичного страхування.
20. Відмінності особистого страхування від інших видів страхування.
21. Характеристика типів пенсійних схем, сфера їх застосування.
22. Загальна характеристика Основ законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування.
23. Поняття та сфера застосування в страховій діяльності регресних вимог.
24. Відмінність обов'язкового пенсійного страхування та договору на додаткову пенсію.
25. Правовий статус Моторного (транспортного) страхового бюро.
26. Документи, що засвідчують настання страхового випадку.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

1. До майнового страхування належить страхування:
 - а) інвестицій;
 - б) будинків;
 - в) цивільної відповідальності власників транспортних засобів;
 - г) кредитів.

2. До особистого страхування відносять страхування:

- а) професійної відповідальності;
- б) життя і від нещасних випадків;
- в) вантажів і багажу;
- г) будівель громадян.

3. Страхування від нещасних випадків включає страхування:

- а) життя дітей;
- б) додаткової пенсії;
- в) туристів, спортсменів і пасажирів;
- г) від усіх хвороб.

4. Особисте страхування включає страхування:

- а) транспортних засобів фізичних осіб;
- б) професійної відповідальності;
- в) життя та від нещасних випадків на транспорті;
- г) правильні відповіді а, б, в.

5. Пенсійне страхування є різновидом:

- а) страхування ренти;
- б) страхування відповідальності;
- в) страхування домашнього майна;
- г) медичного страхування.

6. Страхова сума за договором змішаного страхування життя не виплачується:

- а) у випадку смерті страхувальника від злоякісного захворювання після одного року від початку дії договору страхування;
- б) у випадку самогубства страхувальника;
- в) у випадку смерті страхувальника після одного місяця від початку дії договору страхування від серцево-судинного захворювання.
- г) якщо про це є угода між страховиком і страхувальником.

7. Страхова організація не відшкодовує вартості медичних послуг, наданих застрахованому медичною установою, якщо сталося таке:

- а) умисне заподіяння страхувальником тілесних пошкоджень самому собі;
- б) одержання медичних послуг, які передбачені договором;
- в) тимчасові фінансові проблеми страховика;
- г) якщо страхувальник втратив дієздатність.

8. Якими причинами зумовлюється обов'язковість страхування цивільної відповідальності автовласників?

- а) причинами релігійного характеру;
- б) тим, що автомобіль є джерелом підвищеної небезпеки;
- в) необхідністю створення ефективної системи захисту майнових інтересів потерпілих в дорожньо-транспортних пригодах;
- г) зумовлюється причинами, зазначеними у б) та в).

ПИТАННЯ ДО ЗАЛІКУ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «СТРАХОВЕ ПРАВО»

1. Поняття страхового права.
2. Предмет і метод страхового права.
3. Джерела страхового права.
4. Страхове право в системі галузей права.
5. Вплив та взаємодія страхового права та інших галузей права.
6. Поняття та характерні ознаки страхування.
7. Принципи страхування.
8. Правові основи страхування в Україні.
9. Загальна характеристика Закону України «Про страхування».
10. Історія виникнення і розвитку страхування.
11. Загальна характеристика та зміст страхових відносин в Україні.
12. Історія розвитку та формування світового страхового ринку (до 17 ст.).
13. Розвиток та формування європейського страхового ринку (18-20 ст.ст.).
14. Формування та розвиток страхового ринку часів СРСР (1917-1991 р.р.).
15. Формування та розвиток страхового ринку самостійної України.
16. Функції страхування.
17. Суб'єкти страхування.
18. Об'єкти страхування.
19. Класифікації страхування (страхової діяльності).
20. Галузі страхування.
21. Види страхування.
22. Нові види страхування в історії страхування.
23. Форми страхування.
24. Методи страхування.
25. Обов'язкове та добровільне страхування: спільне та особливості.
26. Страхові компанії.
27. Об'єднання страховиків.
28. Поняття договору страхування, його зміст та основні вимоги.
29. Права та обов'язки суб'єктів страхового зобов'язання.
30. Ліга страхових організацій України (ЛСОУ).
31. Сучасні страхові послуги.
32. Експертиза в страховій діяльності.
33. Державний нагляд за страховою діяльністю в Україні.
34. Загальна характеристика майнового страхування.
35. Загальна характеристика медичного страхування.
36. Загальна характеристика особистого страхування.
37. Загальна характеристика страхування відповідальності.
38. Загальна характеристика страхування життя.
39. Сучасні інформаційні технології в страховій діяльності.

40. Міжнародне страхове право. Інтеграція України до європейського страхового ринку.
41. Посередники на страховому ринку.
42. Центральний орган з нагляду в сфері страхової діяльності в Україні як суб'єкт страхування.
43. Правовий статус філії страховика.
44. Законодавство України про страхування.
45. Страховий ринок: поняття, значення, види.
46. Страхова справа як різновид підприємницької діяльності.
47. Поняття та правила обчислення страхової суми.
48. Поняття та правила обчислення страхового відшкодування.
49. Поняття та правила обчислення франшизи.
50. Загальна характеристика співстрахування.
51. Загальна характеристика перестрахування.
52. Суттєві (обов'язкові) умови договору страхування.
53. Правила страхування.
54. Відмова у виплаті страхового відшкодування.
55. Припинення дії договору страхування.
56. Формування страхових резервів: поняття, значення.
57. Ліцензування страхової діяльності.
58. Загальна характеристика загальнообов'язкового державного соціального страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності.
59. Загальна характеристика загальнообов'язкового державного соціального страхування у зв'язку з витратами, зумовленими народженням та похованням.
60. Загальна характеристика загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття.
61. Ліквідація та реорганізація страховика.
62. Санація страховика.
63. Централізовані страхові резервні фонди.
64. Страхування іноземних громадян, осіб без громадянства та іноземних юридичних осіб на території України.
65. Загальна характеристика соціального страхування: поняття, види.
66. Законодавче врегулювання та розмір внесків на різні види соціального страхування згідно з чинним законодавством.
67. Загальна характеристика пенсійного страхування: платники, об'єкти, ставки збору.
68. Особливості медичного страхування.
69. Відмінності особистого страхування від інших видів страхування.
70. Характеристика типів пенсійних схем, сфера їх застосування.

71. Загальна характеристика Основ законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування.

72. Поняття та сфера застосування в страховій діяльності регресних вимог.

73. Правовий статус НАСК «Оранта».

74. Система суб'єктів страхової діяльності.

75. Класифікація страховиків.

76. Страховик як один з головних суб'єктів страхового ринку.

77. Страхувальник як один з головних суб'єктів страхового ринку.

78. Законодавчі та нормотворчі органи як суб'єкти страхування.

79. Страхові компанії як важливіші суб'єкти страхового ринку.

80. Об'єднання страховиків як суб'єкти страхового ринку.

81. Страхові брокери як суб'єкти страхового ринку.

82. Страхові агенти як суб'єкти страхового ринку.

83. Спеціалізовані фонди як частина страхового ринку України.

84. Державний нагляд за страховою діяльністю в Україні.

85. Система та загальна характеристика функцій страхування.

86. Система та загальна характеристика основних принципів страхової діяльності.

87. Система та загальна характеристика спеціальних принципів страхової діяльності.

88. Загальна характеристика принципу найвищої довіри.

89. Характеристика принципу суброгації.

90. Загальна характеристика принципу контрибуції.

91. Поняття та види франшизи як важливого принципу страхової діяльності.

92. Поняття та форми страхового відшкодування.

93. Відмінність обов'язкового пенсійного страхування та договору на додаткову пенсію.

94. Правовий статус Моторного (транспортного) страхового бюро.

95. Документи, що засвідчують настання страхового випадку.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ ДО ВИВЧЕННЯ КУРСУ «СТРАХОВЕ ПРАВО»

Нормативні акти:

1. Конституція України від 28.06.1996 р. (зі змінами та доп.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
2. Про страхування: Закон України від 07.03.1996 р. (в редакції від 04.10.2001 р.) зі змін та доп. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-вр>.
3. Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від 14.01.1998 р. № 16/98-ВР. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/16/98-%D0%B2%D1%80>.
4. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг: Закон України від 12.07.2001 р. № 2664-III. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2664-14>.
5. Про формування, порядок надходження і використання коштів Фонду для здійснення заходів щодо ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи та соціального захисту населення: Закон України від 10.02.2000 р. № 1445-III. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1445-14>.
6. Про цивільну відповідальність за ядерну шкоду та її фінансове забезпечення: Закон України від 13.12.2001 р. № 2893-III. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2893-14>.
7. Положення про Комітет у справах нагляду за страховою діяльністю: Затв. Указом Президента України від 12.11.1999 р. № 1468/99 (*втр.чинність*). URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1468/99>.
8. Положення про навчання, перепідготовку, підвищення кваліфікації та складання екзаменів особами, які провадять діяльність на ринках фінансових послуг: Затв. розпорядженням Держфінпослуг від 25.12.2003 р. № 183. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0122-04>.
9. Положення про організацію персоніфікованого обліку відомостей у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування: Затв. постановою Кабінету Міністрів України від 04.06.1998 р. № 794. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-98-%D0%BF>.
10. Положення про реєстрацію страхових та перестрахових брокерів і ведення державного реєстру страхових та перестрахових брокерів: Затв. Розпорядженням Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 28.05.2004 р. № 736. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0801-04>.
11. Порядок і правила проведення обов'язкового страхування відповідальності суб'єктів перевезення небезпечних вантажів на випадок настання негативних наслідків під час перевезення небезпечних вантажів: Затв. постановою Кабінету Міністрів України від 01.06.2002 р. № 733. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/733-2002-%D0%BF>.
12. Порядок і правила проведення обов'язкового страхування відповідальності громадян України, що мають у власності чи іншому законному володінні зброю, за шкоду, яка може бути заподіяна третій особі або її майну

внаслідок володіння, зберігання чи використання цієї зброї: Затв. постановою Кабінету Міністрів України від 29.03.2002 р. № 402. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/402-2002-%D0%BF>.

13. Порядок і правила проведення обов'язкового страхування відповідальності власників собак за шкоду, яка може бути заподіяна третім особам: Затв. постановою Кабінету Міністрів України від 09.07.2002 р. № 944. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/944-2002-%D0%BF>.

14. Порядок осуществления деятельности страховыми посредниками: Утв. постановлением Кабинета Министров Украины № 1523 от 18.12.1996 г. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1523-96-%D0%BF>.

15. Порядок та умови обов'язкового державного страхування спортсменів вищих категорій: Затв. постановою Кабінету Міністрів України від 31.05.1995 р. № 378. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/378-95-%D0%BF>.

16. Порядок утворення та діяльності Громадської ради Фонду соціального страхування: Затв. постановою Кабінету Міністрів України від 05.08.2015 р. № 555. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/555-2015-%D0%BF>.

17. Постанова Верховного Суду від 08.02.2018 р. у справі № 910/9263/17. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/VS180941.html.

18. Постанова Верховного Суду від 12.03.2018 р. у справі № 910/5001/17. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/VS180855.html.

19. Постанова Верховного Суду від 27.04.2018 р. у справі № 910/9029/17. URL: <https://verdictum.ligazakon.net/document/73700141>.

20. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо управління об'єктами державної та комунальної власності : Законом від 02.06.2016 р. № 1405 – VIII (щодо страхування відповідальності керівників і членів наглядових рад державних унітарних підприємств та господарських товариств, у статутному капіталі яких більше 50 відсотків акцій (часток) належать державі). URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1405-19>.

21. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття: Закон України від 02.03.2000 р. № 1533-III. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1533-14>.

22. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 28.12.2014 р. № 77-VIII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/77-19>.

23. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування: Закон України від 09.07.2003 р. № 1058-IV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1058-15>.

24. Про збір на обов'язкове державне пенсійне страхування: Закон України від 26.06.1997 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/400/97-%D0%B2%D1%80>.

25. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 08.07.2010 р. № 2464-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2464-17>.

26. Про недержавне пенсійне забезпечення: Закон України від 09.07.2003 р. № 1057-IV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1057-15>.

27. Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів: Закон України від 01.07.2004 р. № 1961-IV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1961-15>.

28. Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні: Закон України від 21.03.1991 р. № 875-XII. <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/875-12>

29. Про пенсійне забезпечення: Закон України від 05.11.1991 р. № 1788-XII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1788-12>.

30. Про створення Української державної страхової комерційної організації: Постанова Кабінету Міністрів України від 16.10.1991 р. № 272. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/272-91-%D0%BF>.

31. Стратегія розвитку страхового ринку України на 2011-2020 роки // Финансовые услуги. 2011. № 1. С. 17-19.

32. Типове положення про організацію діяльності аварійних комісарів: Затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 05.01.1998 р. № 8. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/8-98-%D0%BF>.

33. Вимоги до рейтингів фінансової надійності (стійкості) страховиків та перестраховиків-нерезидентів та порядок їх підтвердження: Затв. Розпорядженням Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг 11.07.2013 р. № 2262. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1285-13>.

34. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням громадянина Божка Валерія Віталійовича щодо офіційного тлумачення положень пункту 13.1 статті 13 Закону України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів» від 23.12.2014 р. № 7-рп/2014. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v007p710-14>.

35. Характеристика та класифікаційні ознаки видів добровільного страхування: Затв. Розпорядженням Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 09.07.2010 р. № 565. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1119-10>.

Спеціальна література:

1. Brown R. H. Dictionary of Marine Insurance Terms and Clauses. London: Witherby & Co. Ltd., 1989, p. 700.

2. Insurance: Principles and Practice. Compiled by David Bland. The Chartered Insurance Institute, Great Britain, 1993.

3. Poberezhets O., Stepanova T., Shchur R. Ways to overcome the crisis condition of the Ukrainian insurance market: the economic and legal aspect. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2018. Vol 4. № 3. P. 216-221. URL: <http://dspace.onu.edu.ua:8080/handle/123456789/19447>.

4. Александров А.А. Страхування особисте, майнове, обов'язкове, цивільна відповідальність. Приблизні правила і умови страхування. Москва, 1998. 185 с.

5. Александрова Т.Г., Мещерякова О.В. Комерційне страхування (Довідник). Москва, 1996. 253 с.

6. Альшанова О.О. Ризики підгалузей тваринництва та їх вплив на страховий захист. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. Випуск 6. С. 647-650.
7. Базилевич В.Д., Базилевич К.С. Страхова справа. Київ: «Знання», 1997. 216 с.
8. Боднарук М. І. Щодо прийняття Концепції адаптації національного законодавства у сфері соціального страхування до законодавства держав Європейського Союзу. *Актуальні проблеми держави і права* : Зб. наук. праць. Одеса : Юридична література, 2014. Вип. 73. С. 158-160.
9. Боднарук М. І. Правове регулювання соціального страхування в Україні: монографія. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2014. 472 с.
10. Гвозденко А.А. Основы страхования. Москва: Финансы и статистика, 1998.
11. Грачева Е.Ю., Болтинова О.В. Правовые основы страхования. Москва: Проспект, 2011. 128 с.
12. Гуминська М.В., Мицишин І.Р., Тринчук В.В. Характеристика дефініцій «страховик» та «страхова організація». *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. Випуск 6. С. 820-825.
13. Кінашук Л.Л. Страхове право: Підручник. Київ: Атіка, 2012. 256 с.
14. Костянчук Н. Страхование ответственности посредников на рынке недвижимости. *Legea și viața*. 2017. № 11. С. 73-76. URL: <http://www.legeasiviata.in.ua/archive/2017/11-2/18.pdf>.
15. Краткий курс по страхованию: Учеб. пособие. Издательство «Окей Книга», 2014. 160 с.
16. Кулина Ю. А. Договір страхування каско автотransпортних засобів у цивільному праві України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.». Одеса, 2013. 20 с.
17. Кульчий О. О. Правове регулювання договірних відносин обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. Київ, 2013. 20 с.
18. Кучма О.Л. Страховий ризик у соціальному страхуванні як правова категорія та категорія права. *Порівняльно-аналітичне право*. 2015. № 6. С. 142-144.
19. Масляєва К. Недержавні пенсійні фонди – спеціальний суб'єкт ринку фінансових послуг в Україні. *Вісник Академії правових наук України*. 2006. № 4(47). С. 242-248.
20. Медицинское страхование в Европе: как это устроено. TRIPMYDREAM. 31 января 2019 г. URL: https://tripmydream.com/blog/layfhak/meditsinskoe-strahovanie-v-evrope-kak-eto-ystroeno?utm_source=facebook&utm_medium=social&utm_campaign=blog-lifehack&utm_content=20190131_meditsinskoe-strahovanie-v-evrope-kak-eto-ystroeno.
21. Мельник В. Принципи соціального страхування осіб з інвалідністю: теоретико-правовий аспект. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 8. С.133-138.

22. Миловская Н. Правовая природа договора страхования гражданской ответственности. *Legea și viața*. 2017. № 4. С.86-90.
23. Нечипорук Л.В. Теорія та практика медичного страхування в Україні. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. Випуск 6. С. 751-755.
24. Никитенков Л.К., Осипов В.И. Имущественное страхование: Учебно-практическое пособие. Москва: «Экзамен», 2002. 288 с.
25. Никитина Т.В. Страхование коммерческих и финансовых рисков. СПб: Питер, 2002. 240 с.
26. Ольховик Л.А., Єпатко О.В. Поняття морського страхування. *Порівняльно-аналітичне право*. 2017. № 1. С.72-74.
27. Особенности имущественного страхования. Опыт страхового рынка Швейцарии. Москва: Анкил, 1994. 32 с.
28. Остапенко О.М. Державне регулювання діяльності у сфері страхування сільськогосподарських товаровиробників. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. Випуск 16. С. 212-218.
29. Пацурія Н.Б. Поняття страхової діяльності (справи) (господарсько-правовий аспект). *Вісник Вищого арбітражного суду України*. 2000. № 1. С. 158-164.
30. Пацурія Н.Б. Страхові правовідносини у сфері господарювання: проблеми теорії і практики: Монографія. Ніжин: ТОВ «Видавництво «Аспект-Поліграф», 2013. 504 с.
31. Пичко Р. Совершенствование некоторых аспектов правовой охраны интеллектуальной собственности посредством привлечения института страхования. *Legea și viața*. 2018. № 6. С. 76-80.
32. Плешков А.П., Орлова И.В. Очерки зарубежного страхования. Москва: Издательский центр «Анкил», 1997. 200 с.
33. Разметаев С., Даугуль В. Правові питання удосконалення законодавства про екологічне страхування в Україні. *Вісник Академії правових наук України*. 1999. № 2 (17). С. 93-96.
34. Роик В.Д. Обязательное и добровольное пенсионное страхование. Институты и финансы. Издательство «Альпина Паблишерз», 2014. 277 с.
35. Рудень В.В. Виникнення та функціонування системи медичного страхування. *Фінанси України*. 2000. № 1. С. 76-87.
36. Рудь І.Ю. Теоретичні основи страхування життя в Україні. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. Випуск 16. С. 787-792.
37. Сильченко С. Проблемы реализации прав застрахованных при проведении экспертизы временной утраты трудоспособности. *Legea și viața*. 2018. № 2. С.90-93.
38. Словник страхових термінів. Київ, 1997.
39. Степанова Т.В. Страхование право Украины: Учеб. пособие. Одесса: «Атлант», 2014. 183 с. URL: <http://www.hozpravo-odessa.com/index.php/ourbooks/319-newbookinsurance2>.
40. Степанова Т.В. Аспекты страхования политических рисков. *Юридическая практика*. 2005. № 370 (4). С. 14.

41. Степанова Т.В. Перспективи розвитку страхування судових витрат в Україні. *Реформування національного та міжнародного права: перспективи та пріоритети*: Міжнародна науково-практична конференція. м. Одеса, 18-19 січня 2019 р. С. 43-46.
42. Степанова Т.В. Спортивное страхование в Украине. *Матеріали 73-ї наукової конференції професорсько-викладацького складу і наукових працівників економіко-правового факультету ОНУ імені І.І.Мечникова* (28-30 листопада 2018 р.). Одеса: Фенікс, 2018. С. 14-17. URL: <http://dspace.onu.edu.ua:8080/handle/123456789/19984>.
43. Страхование: Принципы и практика / Сост. Д.Бланд. Москва: Финансы и статистика, 2000. 414 с.
44. Страхование дело: Учебник / Под ред. Л.И.Рейтмана. Москва: Банковский и биржевой научно-консультативный центр, 1992.
45. Тарцуляк А.О. Страхування: Навч. посібник. Київ: Вид-во Євр. ун-ту, 2001. 115 с.
46. Татаренко Г. Пенсионные схемы как базовый элемент организации негосударственного пенсионного обеспечения. *Підприємництво, господарство і право*. 2004. № 10. С. 107-110.
47. Токарева В. Спасенные предметы искусства по договору страхования. *Legea și viața*. 2018. № 2. С.99-102.
48. Труба В.И. К вопросу о юридической природе алеаторных (рисковых) договоров. *Вісник Одеського національного університету*. Серия: Правознавство. 2014. Т.19, Вип. 2 (23). С. 46-55.
49. Фогельсон Ю.Б. Страхование право: теоретические основы и практика применения. Москва: Норма, 2014. 576 с.
50. Хесин Е.С. Страховые монополии и их роль в экономике Англии. Москва: Изд-во Академии наук СССР, 1963. 288 с.
51. Чапичадзе Я. Понятие и разновидности страхования ответственности в Украине. *Підприємництво, господарство і право*. 2006. № 9. С. 6-9.
52. Чекмарьова Л. Правовий статус сторін за договором страхування професійної відповідальності адвоката. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 8. С.207-213.
53. Чинёнов М.В. Страхование внешнеэкономической деятельности: Учеб. пособие для студентов, обучающихся по специальностям «Финансы и кредит», «Мировая экономика». Москва: Издательство «Омега-Л», 2007. 244 с.
54. Чурилов Ю.Ю. Мошенничество в сфере страхования. Москва: Феникс, 2014. 109 с.
55. Шахов В.В. Страхование: Учебник для вузов. Москва: Страховой полис, ЮНИТИ, 1997.
56. Шевчук Д.А. Страховые споры: практическое пособие. Москва: «ГроссМедиа», «РОСБУХ», 2008. 94 с.
57. Шелехов К.В. Основы социального страхования. Київ: МАУП, 1998. 14 с.
58. Шиминова Е. Страхование: история, действующее законодательство, перспективы. Москва, 1989.

59. Штрауб Э. Актуарная математика имущественного страхования. Москва, 1994. 148 с.
60. Шутенко В.В. Морское страхование. Москва: Моркнига, 2010. 166 с.
61. Яновская Н. Страхование от несчастного случая. *Налоги и бухгалтерский учет*. 2001. апрель. № 32 (381). С. 34-43.

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. Відомості Верховної Ради України.
2. Урядовий кур'єр.
3. Голос України.
4. Офіційний вісник України.
5. <http://ovu.com.ua>
6. <http://www.rada.gov.ua>
7. <http://www.nau.kiev.ua>
8. <http://reyestr.court.gov.ua>
9. <https://www.nfp.gov.ua>
10. <http://uainsur.com>
11. <http://www.mtsbu.ua/ua/>

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ВИДАННЯ

Тетяна Валеріївна СТЕПАНОВА

СТРАХОВЕ ПРАВО

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Підписано до друку 05.02.2019.
Формат 60x84/16. Ум.-друк.арк. 4,5. Наклад 100 прим.
Зам. № 1902-10.

Видавець ПП «Фенікс»
(свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 1044 від 17.09.2002)
65009, м.Одеса, вул. Зоопаркова, 25,
тел. + 3 8 048 795-91-60, тел. +3 8 050 7775901
e-mail: fenix-izd@ukr.net
www.feniksbooks.com